

5050

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT
A GRAFIKAI IPAR-
ÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐK:
TANAY JÓZSEF
NOVÁK GÁSZÓ

FOLYÓIRAT

1907 AUGUSZTUS
NYOLCADIK SZ.
XVII. ÉVFOLYAM

Könyvnyomda motorüzemre

Hoffmann és Kronovitz

∴ Debreczen, a főpostával szemben ∴

Tömbnyomda

Könyvkötészet

Papírraktár

Szép munka

Olcsó árak

Cizlett könyvek

Mindenféle

nyomtatványok

Gyors kiszolgálás

❁ MEGHIVÓ. ❁

AZ ARADI KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKEGYESÜLETE

1907. JUNIUS HÓ 16-ÁN, VASÁRNAP, A VÁROSLIGET NAGYTERMÉ-
BEN, EGY ELSŐRENDŰ ZENEKAR KÖZREMŰKÖDÉSE MELLETT,
RÉSZBEN A NYOMDÁSZOK SZANATORIUMA JÁVÁRA ZÁRTKÖRŰ

TÁNCZESTÉLYT

RENDEZ, MELYRE KIVÜL CZIMZETT URAT ÉS BECESZ CSALÁDJÁT
TISZTELETTEL MEGHIVJA ○○○○○○ A RENDEZŐSÉG.

A TÁNCZESTÉLYT A «GUTENBERG» NYOMDÁSZ-
DALKÖR ÉNEKE NYITJA MEG. ○○○○○○

BELÉPŐ-DIJ: SZEMÉLY-JEGY 1 KORONA 20 FILLÉR, CSALÁD-JEGY
2 KORONA 80 FILLÉR.

KEZDETE 1/9 ÓRAKOR. ○○○○○○

JEGYEK ELŐRE VÁLTHATÓK AZ ÖSSZES ARADI KÖNYVNYOM-
DÁKBAN A RENDEZŐSÉGNÉL. ○○○○○○

FELÜLFIZETÉSEK KÖSZÖNETTEL FOGADTATNAK ÉS HIRLAPILAG
NYUGTÁZTATNAK.

DÉLUTÁN NAGY

VIRÁG-ÜNNEPÉLY

TARTATIK,
MELYRŐL BŐVEBBET A FALRAGASZOK.

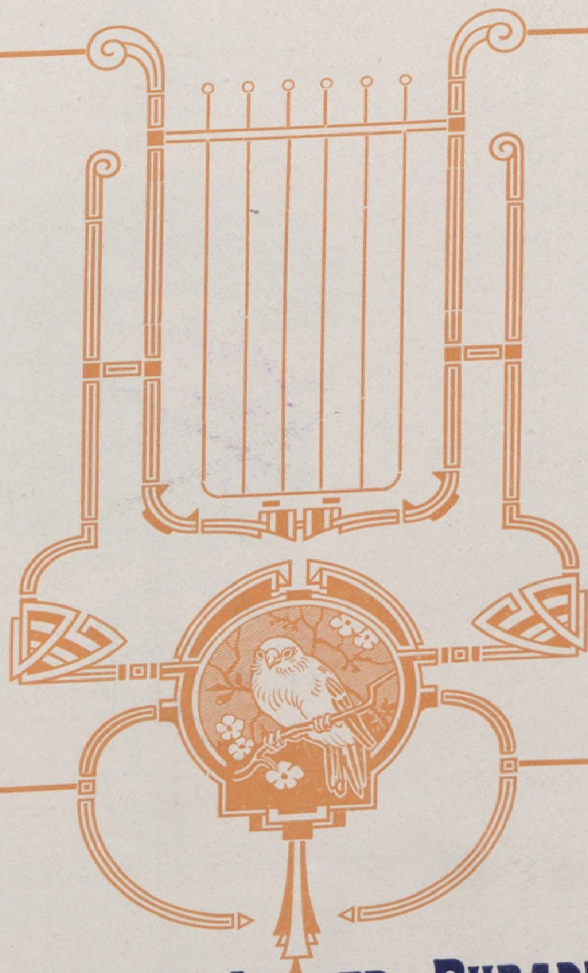
○○○○○○

BELÉPŐ-DIJ A NÉPÜNNEPÉLYRE FELNŐTTEKNEK
40 FILLÉR, GYERMEKEK ÉS KATONÁK ÖRMESTER-
TŐL LEFELÉ 20 FILLÉR.

○○○○○○

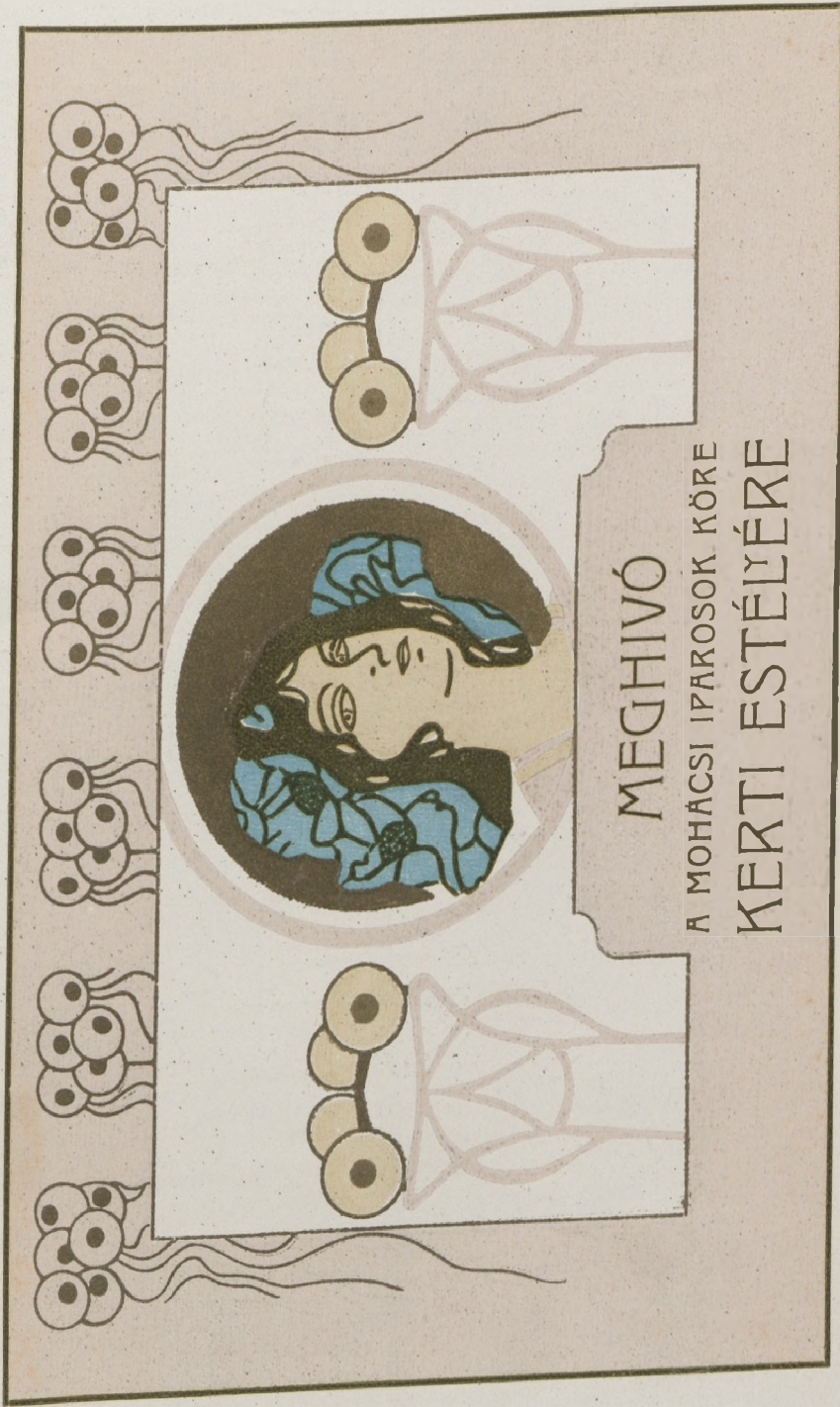
KEDVEZŐTLEN IDŐ ESETÉN A NÉPÜNNEPÉLY ÉS
TÁNCZESTÉLY 23-ÁN FOG MEGTARTATNI.

LYROPHON

KÁLDOR ÉS LINNER, BUDAPEST
V., MAROKKÓI-UTCZA 4.

TELEFONSZÁM 68—46.

MEGHIVÓ
A MOHÁCSI IPAROSOK KÖRE
KERTI ESTÉJÉRE

: BLAND JÁNOS :
KÖNYVOMDÁJÁBÓL :
:: MOHÁCSON. ::

Lorilleux Ch. és Társa

Budapest V, Tűzkör-utca 4.

Nyomatott e gyár képnyomó festékével.

Nyomdászattörténeti töredékek.

A régmúlt idők nyomdászainak egyesüléseiről.

Az augsburg-városi nyomdász-céh a múlt számunkban közölt bevételeit főképp arra fordította, hogy megokolt esetekben kölcsönrel vagy egyéb segéllyel támogatta a tagjait.

A prágai nyomdászok céhében 1765-ben alakított segítő-pénztár már rendes egyesületi jellegű intézmény. Az alapszabály "Confederations - Instrument der Herren Principalen, Faktoren und Gesellen" címet visel. A pénztárba a főnök 3, a segéd 1 krajcárt fizetett hetenkint, mely utóbbi összegeskét a segéd béréből levonták. A céhláda kulcsait egy mesterből és két segédből álló hármás bizottság őrizte. A főnök 1 forint, a segéd 42 krajcár betegsegélyt kapott hetenkint. Temetkezési illetményül a főnöknek 60 forint, a segédnek 40 forint járt. Átutazók 1 forintot és 30 krajcárt, munkaképtelenek és rokkantak pedig 1 forintnyit, illetőleg 42 krajcárnyi segítséget kaptak. Ez bizony az akkori viszonyokhoz mértén őrülési összeg. De valószínűleg csak igen kevesen jutottak hozzá. Az alapszabályokban elő van írva, hogy a tagok valamely elhalt tagtárs temetésén tisztességes dílőzetben és költény nélkül, mindannyian kötelesek megjelenni.

Amint látjuk, a nyomdászok már az előző két században is a legelsőek voltak a jelenlegi segélyezési rendszer kiépítésében. Viszonylag nagy intelligenciájuknál fogva a társulási szellem jóval értékesebb eredményeket hozott létre náluk, mint bármely egyéb, tisztán kézműves iparágban.

A nyomdász-céhek városonkénti, sőt államonkénti voltak szervezve, s egymással szoros kontaktusban állottak. Ha egy céh valamely főnököt vagy segédet kizárt, az ha főnök volt: sem inast, sem segédet nem kaphatott, mert aki az ily főnöknel munkát vállalt, azt egyszerűen kizárták a céhből. A nála tanult inas nem szabadulhatott föl az előírt cerimóniák között, s így segédnek el nem ismerlettét, s munkát sehol sem kaphatott. A kizárt segéd ugyanígy járt. Minden segédnek igazolnia kellett, hogy legutóbb kinél dolgozott, s csak kellő igazolás után léphetett be valamely nyomdába. Belépésekor ezenkívül még különféle formáságoknak volt alávetve. Az elsőként inast egy mesternek sem volt szabad föl fogadnia, s berstelének nyilvánítták őt. Keyler gothal könyvnyomató 1772-ben egy töle elsőként inast később visszavett, s őt berstelnek nyilváníttatta. A nyomdász-céh ezért Keylert kizárta a kebeléből, s csakis a gothal herceg s a jelen egyetlen intervenciójára fogadtatott vissza a céhbe. Egy másik eset, a sok közül, a basell céhnél

fordult elő. Haas basell betűöntő 1772-ben a céh közbelépésére bíróltag eltiltatott attól, hogy az általa fölaltalt vas nyomdai sajtón dolgozzék, egyszerűen azért, mert a nyomdászatot nem tanulta ki annak rendje s módja szerint.

A segédek, inasok és főnökök egymás közötti szolgálati viszonyáról érdekes adatok maradtak az utókorra. A segédek kezdetben a mesternél étkeztek és laktak. Egyes nagyobb városokban, mint Strassburgban, Baselben, Kölnben, Antwerpenben stb., a segédnek külön kosztpénz járt. A mesternél étkező segéd meglehetősen szubordinácló alatt állott. Nyáron íz, télen kilenc óra-
kor otthon kellett lennie; ha elkészt, nem eresztették be, s a béréből egy napot levontak. Aki a kaput döngette, azt szintén megbírságotlák, ha hagyta magát. Az augsburgi városi tanács 1713-iki rendelete a kimaradást mesternek és segédnek egyaránt megillította. Hogy a segédek nem nagyon respektálták a céhbéli határozatokat, abból is kiilláglak, hogy a majnafrankfurti mesterek 1563-ban egy a városi tanácshoz intézett beadványban arról panaszkodnak, hogy a segédek néha délig alszanak, evés közben lábukat az asztalra rakják, s mindennekfölött igen sokat isznak. A tanács csak 1573-ban hozott egy a segédek megrendszabályozására irányuló határozatot, mely ellen a segédek erősen protestáltak, de a szabályzat azért mégis érvényben maradt. Pedig ha tekintetbe vesszük, hogy tízenkét-tizennégy órát dolgoztak napjában: talán nem is csoda, ha néhanapján elaludtak. Különbben a frankfurti tanács határozatával sem törődtek sokat. Ha kedvük szottyant: mulattak.

A céhszabályok néha igen komikus határozatokat tartalmaztak. A frankfurti szabályokban például megilltatik a segédeknek, hogy valakit azért, mert nekik adós, kihírszetteljenek, vagy az illetőnek a nevét a mestergerendára, avagy az ajtófélfára fölírják. Használt-e a filalom: nincsen megemlítve az arkluvmáinkban.

Hagy a segédek sok helyütt jogosan tiltakoztak a különféle céhszabályok szigorúsága, az ellátás és a díjazás ki nem elégitő volta ellen: az a szörványosan megörökített sztrájkokból is kiillnik. Néhol, mint például Baselben, a város tanácsa figyelmezteti a mestereket, hogy segédelket evés, luás és egyebekben jól tartásák. A párizsi nyomdászok 1530 és 1539 közt többször abbanhagyták a munkát, s jobb ellátást, bérémelet s az inasok számának korlátozását követelték. A hatóság azonban mindenütt a segédek ellen foglalt állást, akár csak a huszadik században. Etienne Dolet, a híres francia könyvnyomató-mester, a segédekkel tartott, s ezért sok ellen-

séget szerzett magának; utóbb, 1546-ban, ki is végezték. A segédeknek a céhen kívül álló szervezetük is volt, s szervezetet kiküldöttel tárgyaltak egyes esetekben a mesterekkel. A segédek már ekkor is részint számalásban, részint bizonyos fizetésben dolgoztak. A szedők belütnem és oldalnagyság szerint, a nyomók pedig oldalnagyság és példányszám szerint számolták a különféle munkákat.

Minden segéd az egyik vásártól a másik vásárig szerződött, rendszeren fél évre. Ha a vásár előtt tízennegy nappal a mester a segédet megszólitotta, s vele hosszabb diskurzusba bocsátkozott; ez annak volt a jele, hogy még egy fél évig maradhát; ellenkező esetben tízennegy napra volt joga a vásárnapokon és ünnepnapokon kívül.

A segéd fizetésének egy bizonyos hányadát rendszerint a segéd hagyta a főnöknel, melyet az azután a legközelebbi vásárkor fizetett ki neki. Vásárkor azután ebből a pénzből nagyokat ittak. A mester is szokott bizonyos alkalmakkor egy kis vendégséget csapni, legtöbbször vásárkor, amikor nagyobb összegű pénz ütötte a markát. Márton-napkor rendszeren nagy liba-banet volt, amelyre az összes segédek hivatalosak voltak. A régi nyomdászok különben — mint ezt az utókorra maradt egyes adatokból megállapíthatjuk — lehetőleg minden alkalommal megragadtak, amelynél valamelyes tétőre volt kilátás. Ebben a tekintetben például az angol meg a német nyomdász teljesen egyöntetűen járt el.

Aki szedővasat leejtette, avagy betűt ejtett a földre: bírságot fizetett. Aki belépett a kondícióba: az úgynevezett "infortus"-t, fölvételi díjat kellett fizetnie, mely később "Einstand"-óá változott. Ha ennek mennyisége vagy minősége nem felelt meg a hozzá fűzött várákázásoknak: egyszerűen érvénytelennek nyilvánították, s a félnek egy újabb "Einstand"-ot kellett rendeznie. Ha nem fizetett: ki kellett lépnie, mert bojkotálták. Minden névnapot megültek, s ha már minden alkalomból kifogytak: fölkaptak egy rendszeren fiatalabb kollégát, s ülepét egy a korrigáló-székre helyezett nedves szivacsra verdesték. Ez volt az úgynevezett "gautscholás", amely nagy kitüntetés számba ment. Egy szóval: a régi nyomdászok minden néven nevezhető alkalmat fölhasználták, hogy az akkori ivási szokásoknak hódolhassanak. Angolországban például még arra az alkalomra is nagyokat ittak, midőn évenként új olajos papírost rágasztottak az ablakokra (tudniillik az üvegablak akkoriban még igen nagy fényűzési cikk volt). A mester e napon libahúst és bort adott a személyzetnek. A kenecfőzés ugyanily jó alkalomnak kínálkozott a száraz torkok megnedvesítésére. És a segédek éltek is vele.

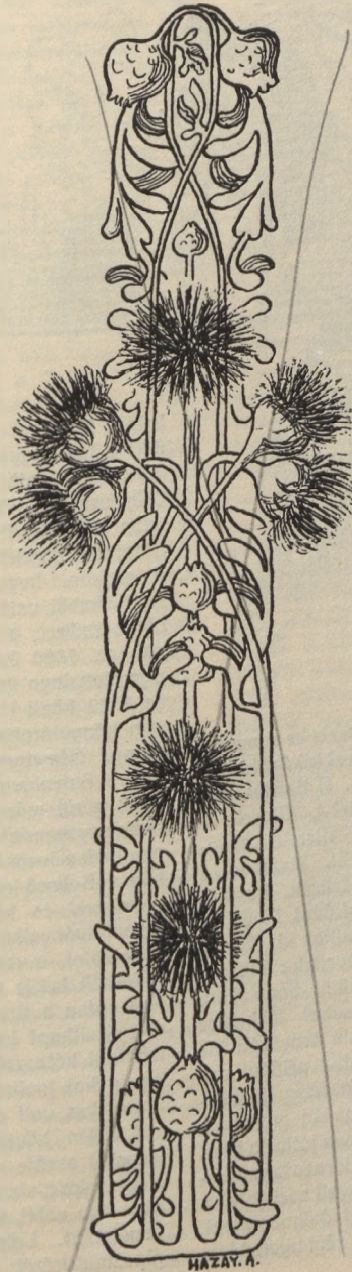
Horschul lipsei korrektor 1634-ben megjelent "Orthotypographia" c. munkájában erősen kikel a könyvnyomtatók körében nagyon elharapódzott része-

geskedés ellen. Hogy minő eredménnyel: nem tudjuk, mert erről már egyáltalában nem szól az akkori krónika.

Bár nem tartozik szorosan a tárgyunkhoz: a századok előtti nyomdász-viszonyok füzetesebb megismeretése okéért említenek itt még egynehány érdekesebb históriai adatot.

A nyomdászat bölcsőkorában a könyvnyomtatók többször tanult emberekből rekrutálódtak. A korrektorok az egyetemi tanárok sorából kerültek ki. A szedők kezdetben az egyetemi hallgatók sorából kerültek ki; a nyomdászat fölhalálása előtt ugyanis a könyveket az egyetemek költékébe tartozó másolók másolták, kik később — midőn ez a foglalkozás mindinkább kisebb térre szorult — nyomdászoknak csaptak föl, s e minőségükben is az egyetem védő számai alatt maradtak, s az egyetemi polgárokat megillető fringliával jártak. Ez a kiváltság azután több évszázadon át érvényben maradt, az egyetemi és városi tanácsok folytonos sür-lődására adván alkalmat. A nyomdászok ugyanis inkább az egyetem, mint a városi tanács főnhatósága alá kívántak tartozni, miután ily módon a céhrendszer béklyóiból menekülnök lehetett. A céhek viszont a tanács útján az egyetemek hatásköre ellen protestáltak. Ez az anomália csak akkor szűnt meg végképpen, amikor a nyomdászok önműködő céheket kezdték alakítani, a tízenhatodik század közepe táján. A céhrendszernek az az előnye föltétlenül megvolt, hogy — mint már említettük is — az inasok kiképzésére kellő gondot fordítottak. Ezt megelőzőleg bizony, a nyomdászat bölcsőkorát kivéve, sokszor nagyon primitív képzettségű szedőkkel dolgoztak a nyomdák. Némely munkához tízenöt fölő oldalnyi sajtóliba-helyreigazítás volt mellékelve. Néhol meg is büntették a szedőt a sok hibáért, ennek azonban nem sok praktikus eredménye volt. Würzburgban egy szedőt, aki sok sajtólibát csinált, megkorbácsoltak és kiűzték a városból. A céhek statutumai, s részint egyes hatóságai szabályok is, idővel gátat vetettek e káros hatású kényszernek; meghatározták az inasok számát, s előírták a kiképzésük fokát. Az inasok száma azonban kezdetben rendkívül bőségesen volt meghatározva; minden segéd után egy inast lehetett tartani, ami óriási visszaélésekre adott alkalmat. Mint áprilisi füzetünkben már említettük is: a segédek az inasok számát drasztikus eszközökkel igyekeztek lejjebb szállítani, ami ellen viszont meg a mesterek tiltakoztak. Angolországban I. Károly király idejében minden nyomdában csak két inast volt szabad tartani, s a mesternek gondoskodnia kellett az inasok alapos kiképzéséről.

A régi nyomdászoknak egyes uralkodók különféle kedvezményeket adtak. Frigyes Ágost 1711-ben a nyomdászokat, gyógyszerészeket, bészeseket és ötvösöket fölmentette a katonáskodás alól, 1712-ben pedig a fringlia-velésre vonatkozó tilalom alól a nyomdászokat

HAZAY. A.

mint művészeket fölloldotta. A braunschweigi herceg pedig — ezüst gombokat varratott nyomódszalnak kabátjaira. Hogy apró-pénzt is adott-e nekik e kiténtetéshez: arról hallgat a krónika. Egyes fejedelmek adóelengedésben s más kedvezményekben részesítették a nyomdászokat. Egyházi s világi főurak udvari nyomdászt is tartottak, s rendes konvenciókban részesítették őt. A tizenhatodik század vége felé a würzburgi érsek udvari nyomdása huszonöt forint készpénzt, tíz köből búzát, egy mérték bort és egy udvari dísz-öltönyt kapott évi fizetéskeppen. Egyes főurak — sőt uralkodók is — az akkori dívathoz képest csupa szórakozásból nyomdászkodtak; állítólag még Pompadour asszony-nak is kedves szórakozásai közé tartozott a nyomdászat. József császár és Frigyes Vilmos gyerekkorukban szintén sokat játszottak nyomdászozdít.

József császárnak egész kis nyomdát rendeztetett be anyja, a folyton újabb és raffináltabb élvezetekre meg a legkülönbözőbb fajta szórakozásokra vágyó Mária Terézia. Ebben a nyomdában ezüstből voltak a betűk meg a sorfázók (nemtelen fémet hogy is fogható volna kezébe a királyfi!), ébentárból a szekrények s a hajók, s még a festékező-labdák nyele is aranyozva volt. Természetesen egy kisebb nyomtató-prés is hozzátartozott a kis nyomda szerelvényéhez. A királyasszony ked-

ves nyomdása, Trautner János Tamás rendezte be a nyomdát, s ő gondoskodott a trónörökös nyomdász kiképzéséről.

De jártak a nyomdászokra rossz idők is. A tizenhetedik és tizennyolcadik századokban Etienne Dolet-t, Morel-t és Lhomme-ot, Anisson-Duperut, Nicolast és Merciert máglyára rakták vagy egyéb módon megégették ki. Rambault-t és Larchert fölakasztották. Ezeket francia mártírokat. De voltak angolok meg németek is. Angliában például Twyn és Dorer nyomdászok szintén mártír-halállal multak ki. Twynt először fölakasztották, s miután még élve levették: kiszedték a belet, s elötté megégették. De valószínű, hogy eddig nem bírta a torturát. Ezeket a nyomdászokat többnyire díszkrét szerelmi vagy más ügyeket tárgyaló brosürák ki-nyomatása miatt ítélték halálra. Rambault-t például egy Maintenon asszony és XIV. Lajos viszonyát tárgyaló röp-irat miatt akasztották föl. Twynt "Az Igazság gyakorlásának mikéntjéről" című munka ki-nyomatása miatt bitófára. Duperun egy "államelles" megyei határozatot nyomtatott ki, s Lhomme a lotaringiai bíboros ügyét szellőztette.

Befejezem rapszódikus rövidséggel megírt dolgozatomat. Egyes momentumokat mondtam el benne a régi nyomdász-

világ szociális meg egyéb viszonyairól, de már ez a kevés adat is elég ahhoz, hogy messze menő tanulságokat vonhassunk le belőlük a mult időköt illetőleg. Láthatjuk belőlük, hogy a nyomdászok — bár sohasem tudták emancipálni magukat az egyes korszakok uralkodó fölfogásától — mindig fogékonyak voltak az altruizmusból fogant újabb eszmék iránt. De láthatjuk azt is, hogy a mult idők sokat hangzatosított patriarkalizmusa mellett is sokszor kiélesedett a gazdasági ellentét főnök s munkás között. Csak ép hogy a politikai fölszabaduláért nem buzogtak. Noulitzky N. L.

Adatok a hangjegyes nyomtatás történetéhez.

A hangjegyes nyomtatás kezdetei a tizenötödik századig vezethetők vissza. Eleinte fatáblákról, később szétszedhető típusokról történt a nyomtatás. A fatáblákról készült első nyomatok 1473-ból valók. Majd vörstréz lemezbe vészték a hangjegyeket, sőt olykor még az olcsóbb cinkbe is. Próbáonkint rátértek a mosi is használt eljárásra, arra tudniillik, hogy a hangjegyeket patri-cákkal verjék

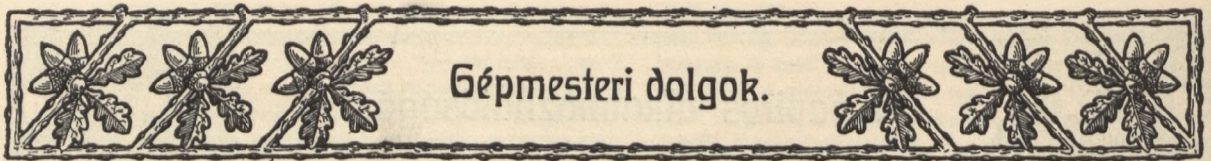
bele a lemezbe. A litográfia föltalálása révén nagyot lendült a hangjegynyomatás. A drága hangjegyes rézmetszés kiment a dívathból, s azóta is főképpen a litográfia segítségével készílik a hangjegyes nyomtatványokat. Azeelőtt néha közvetlenül a kőbe vészték a hangjegyeket, de már a litográfia föltalálását követő időkben is gyakoribb volt az a szokás, hogy cinklemezzel nyomtassanak át a kőre.

A fémbe való egyes hangjegy-típusok föltalálójának egy olasz embert, a fossombronzi Ottaviano di Petrucci-t tartják, aki az 1466 és 1539 közti időszakban élt. Hangjegyes nyomtatványra összesen harminckettő maradt fenn az 1502 és 1523 közti időből, de az összes muzeumokban és magán könyvtárakban nem akad olyan példány, amely teljes volna. Németországban Oglin Erhard 1507, és Schöffer Péter, Gutenberg kortársának névrokona és leszármazottja, 1512 körül már nagyban üzték a különálló típusokkal való hangjegynyomatást. Magyarországon Hoffhalter Ráfaelnél akadunk először különálló hangjegy-típusokra. Franciaországban a Ballard család híresedett el hangjegynyomtatás révén.

Petrucci és követői kétszerre nyomtatták a hangjegyes nyomtatványokat. Először megszedték és lenyomatták a vonalzatot, s csak mikor ezzel már készen voltak, nyomtathatták beléje magukat a hangjegyeket is. S ez így történt egész a tizennyolcadik század derekéig, amikor a lipcsei Breitkopf Immanuel végre megvetette az alapját a mi mostani kótaszedési rendszerünknek. Az ő eljárásán azonban sokat javított később a szintén lipcsei Scheller Gusztáv.

Érdekes volt a francia Duvergernek a tizenkilencedik század elején követett eljárása is. Ő pusztán csak a hangjegyeket szedte meg, vonalzat nélkül. A szedést aztán akkor gipsz-stereotípia útján stereotípiálta, s a gipszmatri-cába egy saját találmányú gépével szépen behúzógatta a vonalzatot. Leöntés után olyan nyomtató-lemezt kapott a gipszmatri-cáról, mely precizitás dolgában utólréhetetlen volt.

Gépmesteri dolgok.

Zsírfojtók eltávolítása selyemre nyomtatáskor.

Megesik néha, hogy a könnyunyomatónak selyemre kell nyomtatnia, s a legnagyobb gondosság mellett is egyik-másik helyen zsírfojtos lesz a szövet. A megtisztításnak többféle módja is van, de mi most csak háromféléit — a leghasználtabbakat — ismertetünk. Ezek a következők: 1. A foltra vastag réteg magnézliát hintünk, s benzinnel alaposan áttitatjuk. Rövid ideig rajta hagyva a benzines magnézliát, az eljárást megismételjük, s végül itatás papírossal jól ledörzsöljük az egészet. — 2. Ugyanezt az eljárást lszapolt krétának a porával cselekedjük végig, s áttitására szalmilákszeszt veszünk. — 3. Hasonló eljárás ez is: a folt helyére vastagon kréportot hintünk, hamuzsírral itatjuk át, s aztán itatás papírossal megszárazítjuk. — Azonban a nyomdász könnyen megjárhatja, ha a selyem nem fényálló festékekkel vagyon festve: a zsírfojt helyén ugyanis színfolt keletkezhetik. Ennek a bajnak akkor vagyunk a legkevésbé kitéve, ha az 1. pont alatt ismertetett eljárást alkalmazzuk.

Az autotíplák nyomtatás közbeni piszkolódása.

E tárgyban érdekes polémia folyt a Gépmesterek Köre Szakbizottsági Értesítőjében Janovszky János és Bauer Ferenc szaktársaink között. A polémia még távolról sem volt befejezve, mikor a Szakbizottsági Értesítő hírtelenben megszünt. Mint a gépmesterek zöme által olvasott szakfolyóiratnak, a Grafikai Szemlének jutott az örökség, hogy a polémia folytatását a maga hasábjaira fölvegye. Mi ezt természetesen a személyeskedések elhagyásával tesszük.

De hogy olvassóink is megérthessék a dolgot, s a polémia instruktív részéből a tanulságot a maguk számára leszűr-hessék: röviden elmondjuk az egésznek a lényegét.

Janovszky szaktársunk az autotíplák maszatolódásáról, az úgynevezett "Schmitz"-ről azt mondja, hogy annak a legtöbb esetben a kilsé helytelen kezelése az oka, azonban hozzájárulnak még a gép szerkezeti hibái, illetőleg az annak építésében megnyilvánult tökéletlenségek is. Ha gyöngre szerkezetű és a mellett még alapozatlan gépen nyomtatjuk az autotíplát: a kilsé különbeni jó kezelése mellett is hamar megjelenik a kettőződés, ami természetes is, mert hiszen a gép a nyomtatás közben való nagy megerőltetés következtében folytonosan rázkódik. Ehhez még a gép járásának a fokozása is hozzájárul; ha az ilyen gépet lassan járattuk, a kettőződés esetleg eltűnik, s aztán újra megjelenik, mi-helyt gyorsabban eresztjük neki. S mentől gyorsabban jár a gép, rendszerint annál nagyobb a kettőződés területe is. Ilyenkor célszerű öolog a gép menetiképességének csak a közepét vennünk. Ha ez nem segítene: máshol kell a baj okát keresnünk. Ha bizonyosak vagyunk abban, hogy a gép szabályosan fekszik a teljes alján: mindennek előtt a nyomóhenger borításán kell keresnünk a hibát; vagy túlságosan sok, vagy nagyon kevés fából áll ez a borítás, s ennek következtében a nyomóhenger teljes körülete nem vág össze a nyomó-alap hosszával. Ha ebben sem találjuk meg a hiba okozóját: a nyomóhenger csapágyait, valamint a fogas rudakat kell sorra vizsgálnunk. A csapágyaknak úgy kell összehelyesztve lenniük, hogy nyomtatás közben föl ne melegedjenek; de ulszont üres térnek sem szabad a csapágy és a tengely között maradnia (ezt a bajt különben

a nyomóhenger zörgése megjelent). A fogas rudaknak pedig az esetleges gyári felnek megfelelően kell egybeillesztve lenniük; ha ez nem volna: olyképp állítjuk be, hogy a fogas rúd és a henger fogal között csak igen kevés hézag legyen, annyi, hogy a rúd a tallga kimenetelekor a nyomóhenger állához ne surlódjék. Két fogas rúddal ellátott gépeknél ezenkívül meg kell győződnünk még arról is, hogy vajjon az egyik fogas rúd nincsen-e előrébb a másíknál. Ha ezek a géprészek is rendben vannak: meggyőződhetünk még a tallgának és hajtókarai csapágyainak a rendbenlétéről is, mert az utóbbinak kifutott volta is okozója lehet a kettőződésnek, úgy hogy a hajtókár az erős nyomás pillanatának bekövetkeztekor a kifutott helyén erős megrázkódik.

Ha mindezekben nem sikerült megtalálnunk a kettőződés okát: a hiba okvetetlenül a gép gyöngességében, esetleg rossz alapzatában rejlik. Megpróbálhatunk körülbelül négy-célerős vastagságú és betűnyi magas ólomstépeket a formánkba zárni, azoknak a nyomóhengeren meglehetősen nyomást adni; esetleg a nyomást vehetjük puhábbra avagy keményebbre, amit puhább vagy keményebb levek fölragasztásával érünk el. De ha még ez sem tűntetné el a kettőződést: vegyük le a kilsét fájáról, s durva csiszoló-papírossal csiszoljuk le a kilsé-alapzatot olyképpen, hogy az az alsó lapján teljesen fölfekeződjék; a felső oldalát pedig, amely a kilsé tartására szolgál: simítsuk teljesen egyenesre. Megtisztítva a lemeznek hátsó részét az esetleg rajtaszáradt aszfaltportól, s az itt-ott mutatkozó görbületeket ki-egyengetve, két-három szöggel idelgelenesen ujra felszögeljük. Ha a kilsé alacsony volna, aláarakását alulról tell lapokkal végezzük, sarkokat avagy fél lapokat ne ragasszunk alá; az esetleges differenciát a következőképpen egyenlítjük majd ki: Betéve a kilsét a gépbe, az alacsonyabb sarkokat és az itt-ott esetleg mutatkozó lyukakat a nyomóhengeren rakjuk addig alá, amíg a kilsé szépen nem adja ki magát; ezt az egyengetést a nyomóhenger fölületéről levéglük, s a kilsé meg a fa közé tesszük, megkapva ezzel a pontos fölületet. Egyengetéskor azonban ügyeljünk, hogy ne ragaszunk túlságosan sok papírost a nyomóhenger borítására.

Nagyobb nyomódkban kilsé-alapzatul vas facetták állanak a gépmester rendelkezésére, a kettőződés kilsének ilyesmire szerelésével is gyakran megszüntethetjük a bajt. A vas-talapat használata annál ajánlatosabb, mert kilsékészítőinket nem fizetik meg úgy, hogy gondosabban kidolgozott faalapot szállíthatnának; a mi kilséink talpa tehát többnyire nedves és csak gyaluval lesimított puha. A kilsét tartó fának olyan impregnált anyagból kellene készítve lennie, amely a nedvességnek jól ellene áll; a magasságra vonatkozólag pedig két oldalit kézi gyalulás helyett esztergálva vagy gyalugéppel olyképp kellene kidolgozva lennie, hogy egyáltalában semmiféle mélyedés se mutatkozzék rajta.

A kettőződésnek oka lehet még a rossz papírossal való nyomtatás is, amennyiben ilyenkor túlságosan erős nyomást kell adnunk, amitől a kilsé a nyomás pillanatában megcsúszik.

A kétfordulatú gépeknél a kilsével való bánásmód majdnem ugyanaz, mint a stoppínderű gépeknél, azonban az e gépekkel való nyomtatás még több figyelmet kíván a kilsék egallázása körül, mert hiszen a kétfordulatú gép nyomóhengerét nem állíthatjuk el egyengetés közben. Legfő feladatunk tehát a borításra irányuljon, amely itt rendszeren nyolc-tíz egyszeres kartonból szokott állani; hogy mikor keve-

sebből és mikor többől: attól függ, mily természetű a formánk. Mindenesetre ívekkel kell itt a nyomtatást szabályoznunk, ezért is folyton számítanunk kell velük, nehogy amikor az egyenetléssel már készen vagyunk: újból kelljen kezdenünk a kétfoldulatú gépen a nyomás-szabályozást.

Illusztrációk nyomtatásakor a fő szabály mindenesetre az, hogy amit csak lehet végezzünk alulról, számítva mindig arra, hogy esetleg kettőződés is állhat be a nyomtatásban. Előfordul az autotíplák nyomtatásakor egy a "Schmitz"-hez hasonló olyan jelenség is, amelynek a kilsé anyaga az okok. Vannak ugyanis rézlemezek, amelyek a sajtolás folyamata alatt sávosak lesznek, s a nyomaton a kettőződés módjára hatnak. A tapasztalatlan gépmester e szerint kezeli a kilsét, s mindentféle kísérleteket végez véle, míg végre nagy sokára megsejti, hogy a kilsé képében van a hiba.

Bauer Ferenc szaktársunk e cikk sorával szemben a gyöngébb fajta gépeket is alkalmasnak mondja az autotíplá-nyomtatásra. Tíz-tizenöt esztendővel ezelőtt — úgy mond — nem voltak még meg azok a sokféleképp elnevezett speciális gépek és az akkori német lapok mégis kifogástalanul vannak nyomtatva. Miért ne lehetnének a régi típusú gépek ma is jók? Talán valamivel többet kell velük bajlódni, de egy kis akaratval éppen oly szépen nyomtatunk rajtuk, mint akár melyik modernebb speciális gépen. A kilséknek ciklografusaink által szállított fatalpa mind kritikán aluli, de a lemezek maguk nem sokkal rosszabbak a külföldiekénél; hiba itt is, ott is könnyen előfordulhat.

Áttérve a maszatolódásra: ez — ha szédekről nyomtatunk és a borítás rendben van — mindig ott mutatkozik, ahol a fogak ki vannak kopva; ha pedig más helyen mutatkoznék: majdnem mindig a gép alapzatában kell keresnünk a hibát. Van különben a kettőződésnek még sok oka. A baj akként mutatkozik, hogy egyes helyeken bizonytalanná kezd lenni a nyomás, s minél többet nyomtatunk, annál jobban tönkre megy a szedés, úgy hogy harminc-nyvvenezer példány után el lehet azt dobni. Máskép áll a dolog az illusztrációk nyomtatásánál; ott nem veszi be oly könnyen magát a maszatolódás, még pedig azért nem, mert míg a szedésnél a nyomóhenger mindig talál üres hézagot a sorok között, ahol fölültva lecsik vagy fölemelkedik: a kilséknél tömört fölültre talál a nyomóhenger. De ha mégis piszkít, akkor is majdnem mindig a kilsé elején vagy végén fordul elő; ha a sáv közepén mutatkozik, akkor vagy a kilsé nem fekszik jól az alapzaton, vagy pedig — sőt merem állítani: a legtöbb esetben — azt, amit piszkolódásnak nézünk, nem egyéb okozza, mint hogy a hengerek rosszul állnak, vagy éppenséggel el vannak görbülve.

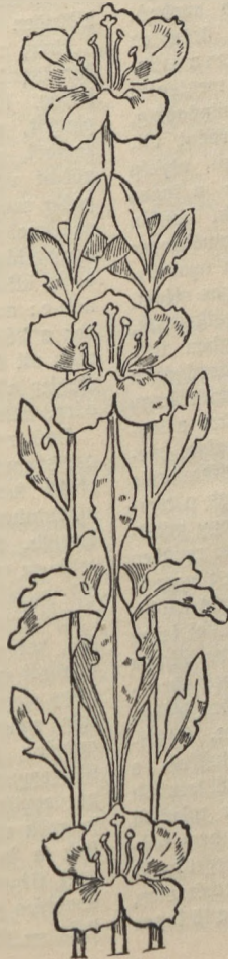
De ha tudjuk, hogy az a gép, amelybe illusztrációs formát emeltünk be, piszkít: akkor a kettőződés elűntetésével ott kell kezdenünk, ahol Janovszky szaktársunk végzi, tudniillik a kilséket le kell vennit a fáról, a lemez közt kirakni, s aztán újra felszegezni. Nem tanácsos ezt a munkát akkor végezni, mikor már készen vagyunk az egyenetléssel, már csak azért sem, mert a sok fáradsággal készített egyenetlés legítöbbnyire kárba vész annak követ-

keztében, hogy a kilsét ritkán illeszthetjük vissza pontosan a helyére. — Hogy a nyomást puhábbra vegyük: egyszerűen nevéseges, mert hisz már a közönséges szedésformák nyomtatásakor is, minél keményebb a nyomás, annál kevésbé mutatkozik a piszkolódás. Különben ez magától értetődő dolog, mert a legtöbb géppel úgy vagyunk, hogy amit korábban kezdünk, nem piszkít; csak mikorra már pár százat nyomtatunk, vesszük csak észre, még pedig azért, mert a forma már beleágyazta magát a borításba, s így a nyomtatás körvonalait tiszták és élesek már nem lehetnek; ha a borítás kemény, a beágyazódás kevésbé áll elő.

Hogy a piszkolódást leginkább a fogas rudak helytelen beállítására, vagy azok kopott volta okozza: abban igaz a Janovszky szaktársnak, de már azt nem ajánlhatom, hogy a fogas rúdot magasság tekintetében a gyári jel után állítsuk, még pedig azért nem, mert ezt a jelet hol magad állítsuk, hol meg alacsonyabbra csinálják a gépgyárosok. sabbra, hol meg a fogas rudakat mi magunk állítsuk helyes irányba: nem tanácslom, mert ez olyan munka, amelyen maga a szerelő is néha egész napig elbabrál, s ha már egyszer beállította, akkor sem merne esküt tenni rá, hogy hajszálnyit pontossággal tette azt. Érvem mellett szól az is, hogy némely gépen három-négy évtől használat után már kérdőni lehet, hogy a fogas kezdenek kopni. Már most kérdőni lehet, hogy a fogas kezdenek nem sikerül, hogyan dem a szaktársaktól: ami a szerelőnek nem sikerül, hogyan sikerülhetne nekünk? Biztosra veszem, hogy Janovszky szaktársam bár ajánlja, még nem kísérlette meg a dolgot, mert hiszen ezzel csak súlyosbítanák a bajt, s végre még örülnünk kellene, ha a fogas rúdot eredeti helyzetébe vissza tudnák helyezni.

— Ha a fogas kopottak, akkor a fogas rudakba ott, ahol a piszkítás mutatkozik, legjobban, ha parafát rakunk; de ha ez az eljárás nem használna, s a forma megengedi, legjobban, ha a kéz melletti fogas rúdot (Beiläufer) egészen kivesszük, s ekkor biztosak lehetünk, hogy a piszkolódás megszűnik. Különben van még sok olyan eljárás, amellyel a bajon segíthetünk, mert ez ép úgy, mint édes testvére, a papíros ráncosodása, mindig a körülményektől függ.

Janovszky szaktársunk viszonzulásként hangsúlyozza, hogy ő kizárólag az autotíplák kettőződéséről, s nem egyszerűen a szedésformákéről ír. Ez a baj nemcsak a nyomóhengert vezető fogas rudak kikopottságától származhatik, de okai lehetnek a meghajlító kerek fogal is, esetleg — ha a "Schmitz" a nyomóhenger nyomóterületének végén fordul elő — a nyomóhenger szabálytalan forgásától is származhatik, vagyis abban a pillanatban, amidőn a villa átveszi a nyomóhenger vezetését, nem vezet szabályosan a nyomótalpat mentével, s úgy szólván lesúrolja a nyomtatás alatt levő formát. És Bauer szaktárs ez ellen parafának az alkalmazását ajánlja. Mi célja van ennek? Bauer szaktárs szerint az, hogy a nyomóhenger ott, ahol a fogas rúdot elhelyezett parafával találkozik, bizonyos ellenállásra találjon. Meglehet, hogy némileg enyhül általa a baj, de ez csak addig tart, amíg a parafa le nem nyomódik; lehet, hogy száz nyomást is megbírn. Cikkemben a parafa helyett — ha

a gép ugynevezett "Schmitz"-lécekkal ellátva nincs — egy négy cicerós vastagságú és betűnyi magas ólomlécekre a bezárását ajánlattam, amelynek a nyomóhengeren kartonszalagok félragasztásával avagy annak alárakásával egy kis nyomást adunk. E léce fölveszi a nyomóhenger vezetését, s állanóan kifogástalanul eltünteti az olyan piszkolódást, amilyent parafával csak percekre lehetne eltüntetni.

Kifogásolja Bauer szaktárs, hogy a kilséknek fáról való levételét utóljára hagytam magyarázatomban. Úgy látszik, elkerülte a figyelmét az a dolog, hogy a Szakbizottsági Értesítőben úgy kezdem a cikkemet, hogy: "Ha bizonyosak vagyunk abban, hogy a kilsé talapzata rendben van."

Az egyengetéskor sokszor nyoma sincs a piszkolódásnak, s csak a további nyomtatáskor kezd az mutatkozni, mert előadódhatik, hogy a gépben a rosszul csinált avagy silány minőségű fatalpazat éjtszakán által megvetemedik.

Hogy a nyomóhenger borítását puhábbra vagy keményebbre vegyük-e: az az eshetőségektől is függ. Tudva-lévő, hogy munkánknál a gép és forma minemőségéhez kell alkalmazkodnunk, azért az adott esetekhez mértén — akár kartonlemezekből álló egészen kemény, vagy kartonlemezekből és simított felekből álló félkemény borítást használunk, akár csupán jobb minőségű simított feket veszünk borításul — minden esetben a kívánalmakhoz képest meg kell adni annak keménységi fokát, hogy kettőződéstől ment, tiszta nyomást érhesünk el. A borítás puhábbra vétele alatt bizonyára senki sem ért olyan plakátszerű borítást, amelybe az illusztrációs forma beleágyazhatná magát.

A fogas rudak beállítására vonatkozó magyarázatomat is kifogásolta Bauer szaktárs. Pedig aki a gép mechanizmusával csak kevésbé is tisztában van, az előtt nem olyan hét perséttel elzárt titok a fogas rudak beállítása, melyet a gépmester szentségtörő kezének érintenie nem szabad. Sőt ellenkezőleg: nagyon egyszerű és könnyű dolog az egész. Így történik: Föltéve, hogy a nyomóhengeren a szükséges (legtöbbször egy milliméter vastagságnak megfelelő) borítás megvan: a nyomóhengert előre hajtjuk mindaddig, amíg a villa vezet. Ekkor a hosszabb fogas rúdat ott, ahol a fogas koszorú első fogával érintkeznie kell, olyképp állítjuk, hogy közöttük egy kis hézag maradjon; a fogas rúdat ekkor csavarokkal ideiglenesen megerősítjük. Ezután a gépet előbbre hajtjuk, mely alkalommal a nyomóhenger vezetését már a fogas rúd veszi át, s midőn a nyomóterületre érünk, megállunk. Veszünk egy betűmagas stéget, azt a nyomóalap és nyomóhenger közé tolva megállapítjuk, hogy a nyomóhenger mindüvéig kellő magasságban fekszik-e, s a nyomóhengernek eme normális magasságához mértén megállapítjuk a fogas rúd fekvését olyképpen, hogy a fogak se mélyen, se magasan ne járjanak. Erre a legtöbbször mértékadók lehetnek azok az osztó vonalak, melyeket a gyárban éppen az ez irányban való tájékoztatás végett készítenek. Ezután a gépet lassan áthajtjuk a nyomóterületen, meggyőződést szerzendő arról, hogy mindüvéig egyenlő mélységben járnak-e a fogak. Ha rendben van a dolog, a fogas rúdat jó erősen odasrófoltjuk a nyomóalap oldalához. A rövidebb, vagyis mellék-vezetőrúd beállítását úgy kell eszközölnünk, hogy a fő fogas rúddal teljes harmóniában működjenek. Sem előrébb, sem hátrább állania egyáltalán nem szabad, mert különben nyomtatásbelli abnormitásoknak szülő oka lenne, vagy a legjobb esetben hiába-való volna a jelenléte a nyomóalap másik oldalán. Beállításának a módja igen egyszerű. A gépet előre hajtjuk, s midőn a fogak találkoznak, vékony papiros-szeletkét teszünk a fogas koszorú és a fogas rúd fogal közé; ha mindkét oldalon megszorul a papiros, úgy hogy kihúzni nem tudjuk, akkor mindkét oldalt egyforma közvetlenséggel találkoznak a fogas koszorú és fogas rúd fogal. Természetes, hogy itt is nagy gond fordítandó arra, hogy mint a fő fogas

rúdnál, se túlságosan mélyen, se túlságosan magasan ne járjanak a fogak egymásban. — Érdekes, hogy Bauer szaktárs a mellék-fogasrúd levevését ajánlja, holott fönnebb valósággal szentségtörésnek tartja, ha a gépmester keze egyáltalán illetni merészell azt. Én itt súlyos ellenmondást látok. Különbön is nem sokat érő a tanácsa, mert igen sokfajta gépnél a mellék-fogasrúdra különféle vezérművek vannak szerelve, mint például az oldalértéket toló apparátus, az ívfogókat kormányzó szerkezet stb., s így annak eltávolítása az illető géprésznek működésének megszűnését vonná maga után. Ez pedig lehetetlenné teszi a dolgot.

Bauer Ferenc szaktársunk nem hagyja válasz nélkül Janovszky szaktárs viszonzulását, s hozzánk beküldött sorailban egyebek közt a következőket mondja: A Janovszky szaktárs által oly nevéstésesnek tartott parafa-alkalmazást a praxisomból vett több példával tudnám megokolni. Van például minálunk egy gép, amely bár "Schmitz"-lécekkal vagyon ellátva, mégis piszkít. Alárákhatunk rajta akár-meddig: a piszkolódás csak nem szűnik meg, ellenben az annyira megvetett parafa mégis jócskán enyhíti a bajt.

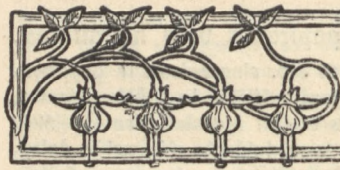
Egy másik gépünkön eddig szintén parafát használtunk a kettőződés eltüntetésére, míg nem mostanában a gépet kezelő társunk — nyilván Janovszky szaktárs cikke által félbuzdítottva — két betűmagas lécezt üntetett, alárákta, betette a gépbe (közben persze még egy egyengetést kellett csinálnia), s aztán megkezdte a nyomtatást. A gép azonban csak tovább piszkított, sőt mi több: a lécek alá rakott papiros-sávok lassankint összenyomódtak, s a nyomás mind erősebb lett, olyannyira, hogy végezetül egész áttört. Mint lehetett tenni egyebet: vissza kellett térni a már régóta kiténően bevált s meglehetősen biztos parafa-kiegészítéshez.

Hogy a parafa legfőbb száz nyomást bírja ki: kerekben tagadom. Sok esztendőös tapasztalatom van e tekintetben. Magam is olyan gépen dolgozom, amely erősen piszkít, s bár igen sok illusztráció-nyomat kerül ki a kezemből, eddig még nem volt kellemetlenségem azok kettőződött volta miatt. A parafa ellenállására vonatkozóan pedig szolgáljon például az az eset, hogy a multkoriban száználvonzernyi nyomásmennyiséget képviselő négyszínnyomatást végeztem, s a parafa elég vakmerő volt mindüvéig kitartani. Hogy a kilsék kifogástalan állapotban vannak-e: arról bárki is mindenkoron meggyőződhetik. Különbön a "Schmitz"-lécek jószágát magam is elismerem, de csak ott és addig, amíg a gép — nem piszkít! Mert ha tényleg alkalmasak volnának a kettőződés megakadályozására, miért nem építi a legtöbb gyár gépeit azokkal ellátva?

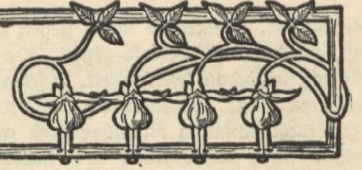
Amit mi "Schmitz"-lécekné nevezünk, tulajdonképpen nem az, s ennél fogva az elnevezés helytelen. Eredetileg abból a célból készültek ezek a lécek, hogy ha nehéz formát nyomtatunk, s a nyomóhenger nagyon zörög: ezt enyhíthessük. A neüket megérdemlő igazán "Schmitz"-léceket csak az utolsó két vagy három év óta készítenek, de ezekről nyilatkozni most talán nincsen egészen a helyén.

Aki attól tart, hogy a kilsé talpa éjtszakán át meggörbül, könnyen elejét veheti e bajnak: este egyszerűen kiveszi a kilsét és fordítva teszi a formába; így biztos lehet arról, hogy meg nem vetemedik. De ha ezt nem tettük, s a fatalp ennél fogva megvetemednék: akkor sem görbülhet el annyira, hogy egy kis csiszolással ne segíthetnénk rajta. Megjegyzem azonban még egyszer, hogy egyengetés után ne vegyük le többé a kilsét a fájáról; elég baj, ha akkor tesszük ezt, amikor kényszerítve vagyunk rája: ha tudnillik a lemez valamely oknál fogva lecsúszik a talpáról.

A Gépmesterek Körében tartott előadásakor Janovszky szaktárs példával illusztrált egy piszkításnak látszó esetet. "Ez — úgy mond — egy nagyobb arckép közepé táján

Szedésről — szedőknek.

A vázlatkönyv a mesterszedői gyakorlatban.

A vázlatkönyv használata már a mi szedőink körében is kezd terjedni. Rendesen üres fehér papírlapokból álló tömböt használnak vázlatkönyvül, tehát olyat, amely minden cícerős és egyéb beosztás nélkül való. S ebben jórészt igazuk is van, mert hiszen a vázlatkönyvnek nincs más rendeltetése, mint hogy az ember az utcán, a kirakatokban s főképp a szabad természetben szerzett, s dekoratív felhasználásra alkalmas benyomásait megrögzítse. És mint ilyennek, a vázlatkönyvnek igen nagy a praktikus haszna. A mai, gyors munkára alapított akcziens-szedési rendszer mellett igen jó, ha a szedőnek olyasvalamije van a kezében, amely őt az eshetőségek ellenében is vértel. Munka közben bizony kevés embernek akad hozzá ideje, hogy különleges motívumokat spekuláljon össze. A jól vezetett vázlatkönyvben azonban mindig akad ilyesmi. Természetesen nem kell a benne foglalt motívumokat vonásról-vonásra, hűsége senki lekoplzáni — hisz ez a könyvnyomtatásban legtöbbször külön klisé-készítéssel volna egybekötve — hanem igenis: ki lehet belőlük ragaadni az alapformát, s esetleg egyes részleteket is, s egy kis gondolkodás mellett egyszerűen meggy a dolog. Persze nem elsőrendű mestermunkákról van most szó, hanem csak olyanokról, amelyek mindennap előfordulhatnak: valami sürgősen elkészítendő könyvcímerről, levélfejről, céget hirdető kártyácskáról stb. Különösen a közepes nyomdák alkalmazottai vannak kitéve annak, hogy hosszabb vagy rövidebb ideig tartó kompressz-avagy egyéb szedés után valami fönt említett akcziencia-félt nyomnak a markukba. Az ilyen szedő is akkor kerülheti el legbiztosabban azt a kellemetlenséget, hogy úgy álljon, mint az a bizonyos népszerű és közkedvelt állat a hegyen.

Motívumot talál az ember mindenfelé. Egy-két vonással futólagosan a papírosra rögzíteni azt: percnyi munka, és utólagosan könnyű dolog lesz már ekkor a vázlatot kiegészíteni. Ajánlatos különben a vázlatkönyvbe néhány lap színes papírost is belekötölni, s e papírosokra vázolni némely alkalmas motívumot, még pedig — ha csak lehet — színes ceruzával. Így a későbbi színes nyomat hatása már előre szemlélhető. A berlini Kulbe Károly készítette már ily vázlatkönyveket, sőt azokat újabban nagyban árusítja is már.

Eltörölhetetlen átnyomás celluloidra és ólomra.

Véséssel foglalkozó szakтарыainknak mindenkor nagy nehézségeket okozott az átnyomatoknak készítése celluloidra vagy ólomra. A finomabb vonaloknak határozatlansága és az egész átnyomat könnyen eltörölhető volta igen sok bajnak volt már az okozója. Gyakran kétszer, sőt háromszor is meg kellett ismételnünk az átnyomást, mire kész lett a lemez.

Hogy tiszta s a mellett szilárdan tapadó átnyomatot érthessünk el, a következő eljárást ajánlatos követnünk:

A szedést tégelyes sajtón gummitöltött papírosra nyomtatjuk le, természetesen a gummis felére. A nyomatot reáerősítjük a celluloid-avagy ólomlemezre, egy csomó alaposan nyírkosított látós kartont teszünk rája, s az egészet présbe szorítjuk. Néhány perc múlva már ki is vehetjük a lemezt a présből, s a papírost gyöngyöden lehúzza: a gummiréteg a szöveg és ornamentum rajzával egyetemben rajta marad a könyvön. Persze most még egy darabig várunk kell, míg a nedves gummiréteg újra megkeményedik, illetőleg megszárad, de mire ez megtörténi: meg is

kezdhetjük már a vésést. Ha így járunk el: az átnyomat eltörölődésének eshetősége teljesen ki van zárva, s legfőbb arra kell még ügyelnünk, hogy ne vízes kézzel babráljunk a lemezen. Ha a lemeznek a présből való kivételkor azt tapasztaljuk, hogy a gummiréteg nem tapadt meg egészen a lemezen — amit a papíros hátuljának fehéren maradt, tehát száraz följáról biztosan föllismerhetünk — egyszerűen megáztatjuk a papíros hátulját, s néhány percre újra beletesszük az egészet a présbe. Harmadszor présbe-tevésre eddigi tapasztalataink szerínt úgyszólván sohasem kerül a sor.

Ha ceruza-rajzok átnyomásáról van szó: más módot követünk a celluloidra való átnyomáskor, mint az ólomra valónál. Celluloidnál például ez a legjobban célravezető eljárás: Kisebb lemezeknél a celluloid fölületét ecet-éterrel gyöngyöden megnedvesítjük, majd rátesszük a rajzot meg egy csomó védőpapírost, s az egészet hatalmasan bepréseljük. Nagyobb lemezeknél és ezeknek megfelelő nagyobb rajzoknál a rajzot valamiképp dextrinnel a lemezre erősítjük, s ecet-avagy spirítusz-éterbe mártott látós papírost teszünk fölébe, majd az esetleges egyenetlenségek helyre-pótlása végett még egynehány lap fűdőpapírost is, s aztán az egészet beletesszük a présbe. Az eredmény mindig jó. Ha a papíros esetleg nagyon rátapadna a lemezre: vízes szivaccsal megnedvesítjük, s egyszerűen lehúzzhatjuk róla.

Ceruza-rajznak ólomlemezre való átnyomása sem boszorkányság, de természetesen okosan teszi a szedő, ha az átnyomásra szánt rajzot ilyenkor nem közönséges fekete ceruzával, hanem tinta-ceruzával készíti el, amelynek színe jobban elüt az ólom színétől. Különben az átnyomást a következőképpen végezzük: Az ólomlemez megmelegítve, vékonyan bevonjuk fehér viasszal, s aztán várunk, míg a lemez kihűl s a viasz ennek folytán rajta megkeményedik. Ha ennyire jutottunk, a rajzot rája tesszük, s egynehány lap papírossal lefedve, présbe szorítjuk. Néhány perc multával már kivethetjük onnan a lemezt, de ajánlatos a papírost leválasztása előtt simító-csonttal vagy akár a körmünkkel is utána-húzogatni, hogy így a finomabb vonalak is teljesen rögzítve legyenek. Ha aztán a vésés munkájával is készen vagyunk, újra megmelegítjük a lemezt, s a viasz-réteget valami rongydarabkával szépecskén letöröljük róla.

Kétszínnyomások katalógus-féléknek szedése.

Az ilyesmi rendszeren úgy készül, hogy előbb megszedjük az egész kolumndát, mintha csak egyszínnyomások volna, persze tömredek klisé-faragással meg-vagdosással, s azután — mikor már minden kész — szépecskén két színre bontjuk az egészet, az egyik szín szedését ebbe, a másikat amabba a formába osztva be, ami bizony jó időbe kerül.

Az árjegyzékek egyik színe rendszeren a kliséké, a másik pedig a szövegé lévén: van rá mód, hogy gyorsabban és kevesebb bajlódással dolgozhassunk. A klisék formát állítjuk először össze, s jó levonatot készítünk róla erős papírosra. A hátulsó felét most megolajozzuk, hogy a klisék képe átállsék, kétcícerős margót hagyva körülvágljuk, s aztán pontosan a szedőhajóra helyezzük, meg pedig az olajos képével fölfel. A papíroson jól átlatászódván az ábrák minden részlete, a szedés ennek alapján a legnagyobb pontossággal történhetik közvetlenül a papírosra. Megáztatni természetesen nem szabad a szedést, mert különben széjjel-mállik a papíros, ami pedig elég baj volna munka közben.

Levelezés, apróságok.

"A haladás érdekében."

Már másodszor használok ezt a címet, ezúttal az általam a boldogult Szakbizottsági Értesítőben írt Igénytelen cikkerskémre kapott válasza óhajtanék röviden megfelelni.

Az Értesítőben annak idején tényleg azt írtam, hogy művezetőink legtöbbje minduntalan beleírta magát a gépmester dolgába, holott ez Irányú szaktudásuk pusztán addig terjed, hogy a gyorsajító óránként való munkáját ezer példányra tudják értékelni. Hogy azonban az ezer példány óránkénti lenyomatása hol, mikor s minő munkánál lehetséges: azt már nem igen tudják ezek a művezető urak. Különböző helyeken való kondicionálásom idején többször is előfordult, hogy a művezető valamely illusztrációs formáról való nyomtatásokról is ugyanolyan munkamennyiséget kívánt látni, mint amekkora ujság-avagy táblázatnyomtatásakor megszokott dolog. Sőt mi több: az előkészítés idejét annyira szeretne volna velem rendelkeztetni, mint amennyi időbe például valami közgazgatási s hasonló nyomtatványnak az előkészítése közhírszerűen kerül. Ez valami nagy hozzáértésre vall az illető részéről!

Hogy a gépmesterek közötti kasztiszellemről lehetne szó: nem igen akarózok elhinnem. Uannak hébeborban a munkaviszonyból származó ellentétek a szedő és a gépmester között, amelyek — de még inkább az egy munkakörben dolgozó munkások közös érdekének a fällismerése — arra készítik a gépmestereket, hogy maguk között is tömörüljenek. Hogy aztán legveszedelmesebb ellenségeknek, a szedő-gépmestereknek a kiképezését ezek a gépmesteri körök nem nagyon igyekeznek előmozdítani: talán természetes dolog. Hiszen ezek kiképezésének esetleges veszedelmét a budapesti szaktanfolyamok eddigi vezetője, Novák László szaktárs is állította, s csakis olyan szedőket — például jobb kondícióban álló mesterszedőket stb. — vett föl a gépmesteri tanfolyamra, akiknél ki volt zárva annak a lehetősége, hogy valaha gépmesteri állásra pályázzanak. Abból tehát, ha mi a szedő-gépmesterek esetleges kiképezését nem mozdítjuk elő, sőt — mi tagadás benne — rossz szemmel nézzük: még éppenséggel nem következik az, hogy kasztiszellem uralkodnék a körünkben. Egyszerűen csak mindnyájan, egy szál, egyelértünk abban, hogy az általános szakképzettségű szedőt nem nagyon tanácsos bevezetnünk a gépmesteri tudnivalókba, mert esetleg ártatlanunk véle magunknak. A kasztiszellem ettől az önvédelmezés jogán alapuló általános fölfogásunktól még messze esik.

Well szaktársam különben maga szolgáltatott egy hatalmas argumentumot a kasztiszellemtől állítása ellenében, amikor egyes gépmesterek Irigységét emlegeti a mások

munkabell sikerével szemben. Ilyes tünetek — nem tagadom — előfordulhatnak Itt-ott, de tekintsen csak szíjjel Well szaktárs a szedő szaktársak körében: vajjon nem fordulhat-e elő ott is hasonló szomorú jelenség? Ma még minden foglalkozási körben gyakorta észlelhető, hogy egyesek a saját énjüket az osztályos társalk érdekelnék rovására akarják előtérbe tolni. Erre mindaddig akad példa, amíg az abszolút munkásbersület és kollegialitás érzését nem úgyszólván az anyaféjjel szívja magába a nyomdász.

S most lássuk: mi is a gépmester teendője. Well szaktársam szerint egyszerűen csak az, hogy legjobb tudása szerint igyekezzék alkalmazni a nyomtatási technikát. Jó, jó, csakhogy a viszonyok néha olyanok, hogy a világ legjobb gépmestereinek is el kell maradnia mind a munka mennyisége, mind pedig annak minősége tekintetében a normállásnak látszó állagtól. Vegyük például a következő esetet:

A faktor egy nagy dupla 8-as plakát nyomtatásához leadással kezd a napi munkát; utána fél iv 0-ás táblázat, majd meg dupla 8-as szövegforma következőzik; ezt követi valami oktáv boríték, amit után persze ismét egy dupla 8-as táblázat, majd meg egy színes körlevél

kerül a gépbe. Persze a nem eléggé szakértő művezetőnek a forma csak forma marad, s talán sejtelve sincs arról, hogy minő nehézségeket gördít a gépmester munkálkodása elé a föntebbhez hasonló munkabeosztással. Lehet ugyan, hogy a beosztás célszerűtlensége nem az ő lelkén szárad, s inkább a viszonyok kényszerítő erejének a következtése: de ebben az esetben legyen belátással, s ne szorongassa folytonosan a gépmestert a munkaeredmény fokozásáért.

A legjobb panacea különben a beosztás észszerűségében rejlik. Ha csak lehet: ajánlom minden nyomdásznak az erre való ügyelést. Mert a munkamennyiség maximuma s a viszonylag legjobb minőség csakis jó beosztással érhető el.

S Itt fölmerül az a kérdés, hogy a nyomda amaz alkalmazottjának, aki a gépen dolgozik, s aki a nyomtatási technika tökéletes ismerete révén a legjobban képes megítélni a gépi munka beosztásának helyes vagy helytelen voltát: miért nem adnak elég teret a nyomdai adminisztráció ezt érintő kérdéselben. Félreértések elkerülése végett ki kell jelentenem, hogy nem a magam érdekében szólok, mert hiszen nékem mindő megvolt és most is megvan a magam megfelelő hatásköre, de éppen mert e rendszernek az előnyeit ismerem: vélek hasznos dolgot cselekedni, amikor másokat is figyelmeztetek rája. Sőt közvetett előnye is volna e rendszer bevezetésének: fölébresztené gépmester szaktársainkban az önbizalmat és a melegebb érdeklődést a könnyunyomatás összes kérdéseiről, aminek szakunk általános érdeke aligha vallanák kárát.

Faltusz Ede.

Az "ígéret földéről."

Népvándorlást láttam kicsiben. Ennek az agkori gyöngeségben leledző roskatag Európának szülöttelt százezerszámra láttam megjelenni az újvilág legfő kikötőjében. Olyan lelkesedéssel, olyan reményekkel lép az a tömérdek kivándorló New Yorkban partra, s oly szívós kitarítással, munkakedvvel meg akarai-erővel merül belé az új élet küzdelmeibe, hogy barátaimmal, ismerőseimmel akárhányszor elcsodálkoztam azon: mikép nyugodhatnak belé az európai státusférfiak a folytonosan erősebb hullámokat vető kivándorlási epidémiába; hiszen az a munkabíró emberanyag, hogyha csak némileg megfelelővé tennék odahaza az egzisztenciális feltételeit: gerince lehetne az egyes nemzeteknek.

Na de szaklapba írok, s nem elméltedem tovább ilyen általános érdekű közgazdasági dolgokról. Inkább azt igyekezem megállapítani, hogy micsoda sors vár arra a könnyunyomatóra, akit szenvedelme, kalandúgya és a jobb jövő reménye a távol tengerentúltra csábít.

Mert az idegenből kivándorolt nyomdászoknak bizony nem fenéki jeffji az élete ott sem. Sőt bátran mondhatom — hisz sokat láttam, sokfelé megfordultam — hogy mindaddig, amíg kellőképpen meg nem tanult angolul: keserveesebb az élete, több nyomorúságban van része, s sokkal elhagyatottabb, mint bárhol is Európában.

Mert a folyton beözönlő bevándorló népség olyan munkaerő-főlösleget teremt a magyar s német munkákat termelő amerikai könnyunyomda-iparban, hogy a frissen érkezett nyomdász csak a legrikább esetben kaphat a tulajdon szakmájánál munkát. Amilyen kapós például a földművelő-munkás bevándorló, s amennyire szép kilátásokkal indulhat valamely tisztán kézművesmunkát folytató honfitársunk a tengerentúltra: annyira bizonytalan ott a magyar nyomdász anyagilag való boldogulása.

A következőkben elmondok négy-esztendőn át szerzett amerikai tapasztalataimból egyetmást. Kicsiben hű tükre lesz ez az Amerikába vándorolt néhány magyar könnyunyomtató viszontagságainak. Sőt talán még egy kicsit enyhén is mutat majd ez a tükrör, mert legjobb tudomásom szerinti másoknak még több inségben volt részük, mint amennyit én szenvedtem el amerikai tartózkodásom első idejében.

Vándor-úton jártam Németországban. Nyár derekán voltunk; "Kunst" csak nem akart akadni semerre sem. Fönn, a Lüneburger Haidén fogamzott meg bennem a gondolat, hogy ha már ennyire elvergődtem: átruccanak bizony egy kicsit az "Ígéret földére" is. Pénzem ép hogy futotta.

Érema felé irányítottam az utam. "Verband"-beli viaticumomat lelkiismeretesen fölvéve, s hirtsorsosaim népszerű kasszáján is könnyítve valamelyest: nagy keservesen sikerült leszurkolnom a hajólegyért járó kilencvenhárom pengőt, s még maradt is éppen kerek egy húszmárkás aranyom.

Kezdődött a kivándorlók rendes élete-folyása. Két nappal a "Derkar" indulása előtt beajítottak, s össze-vissza pszichológáták a szemelinket, megtudandó, hogy nem szenved-e valaki közülünk trachomában. Aztán beirtak az utasok közé.

Ott szorongtunk a hajón vagy ezerháromszázan. Kilenc és fél napig tartott az utazás New Yorkig. Elég volt.

Nem tudom, az első osztályú utasoknak micsoda gyönyörűségeket volt részük a hajón, de a mi életünk nem volt valami rózsás. Reggel hét óraker kivavartak az emeletes ágyainkból; csakát ragadtunk a kezünkbe, s szép sorjában a konyha elé vonultunk kávé-faszalásra; délelben megismétlődött a fölvonulás, még pedig többszörösen is, állván a menü a következő fogásokból: egy darab gyanus illatú húsból, főtt krumpliból, na meg egy hérlingből. Hogy az eledetek micsoda osztályába tartozott az a csirizforma folyadék, amit vacsorára etettek meg a jámbor utasokkal, nem tudtam egész határozottsággal megállapítani.

Érdekes, bár praktikusnak nem mondható az emeletes ágyak rendszere is. Őt hat ember alszik egymás fölött. A legfölül levő utas van a legkedvezőbb helyzetben, mert őt csak az a veszedelem fenyegeti álmai idején, hogy a hajó erősebb meg-ingása esetén a szoba túlsó sarkában talált fölébredni. De az alantabb fekvők ezenkívül egyéb apró kellemetlenségben is részesülhetnek, akkor tudnillik, ha a felső gspánt hirtelen találja elfogni a tengeri betegség... Ez pedig mindennapos dolog.

A tízedik napon a New York előtti kis szigetnél, az Ellis-Islandnál állapodik meg a hajó. Szigorú orvosi vizsgálat következik, s ez most már kiterjed szívre, tüdőre meg mlegymásra is. Akinek a tüdije sorvadós: irgalmatlanul visszaküldik Brémába, sőt ezt a betegséget a bevándorlónak akárhányszor még a zsebén is konstatálják az ellis-islandi tudós orvosok meg államhivatalnokok, s néha ezt is oknak minősítik az Európába visszaküldésre.

Akik beeresztenek az amerikai kontinensre, mindenekelett egy sereg professzionisták család között kell magát végigküzdenie. Csupa szeretetre méltó honfitárs; messziről leolvassák az ember arcáról, hogy micsoda nemzetből, s valóban elismerésre méltó ügyességgel tudják a tapasztalatlannabb bevándorlót a pénzcsekkéjétől megfosztani. Fiz én húsz-márkás aranyamat is egykettőre kieszakomatálta a zsemből egy ilyen clerone-szerepre vállalkozott honfitárs.

Aludtam az utcán, koplaltam mint Sucei, amíg végre kondícióhoz jutottam. De minőhöz! A felső városban, a szercsenek kedves lakóhelyén volt egy cukrász-üzlet, ott történtem a jeget napl ilzenhat-ilzennyole órán keresztül havi húsz dollárért és ellátásért. A szokatlan munka meg az éles jégszilánkok véresre törték a kezelmet, s bizony nem egyszer álmatlanul hanykolódtam vackomon a fájdalomtól.

Háromhónapi keserves munka után nagy nehezen néhány dollárt összekupargatva: búcsút mondtam a gazdómnak, meg a fogylaléért rajongó szercsenek vendégeknak. Kerestem szedő-kondíciót valótig, de teljes másfél esztendőbe került, míg végre meglehetősen gyarló fizetéssel hozzájuthattam egyhez.

A magyar lapkondíciók hiányát — mint már említettem is — a munkaerő-főlösleg okozza. Ugyanennek tulajdonítható a bérösszeg abnormisan csekély volta is e lapoknál. Az a kléhezett bevándorló dolgozik akár micsoda csekély

bérért is, csak hogy valamennyire is biztosítsa a mindennapos kenyereit. Különösen az orosz lapoknál — amelyek gombamódra szaporodnak — gyalázatosak a viszonyok. Heti négy-öt dollár a rendes heti keresetük az ott dolgozókat szedőknek, ez pedig a megélhetésre ugyancsak kevés.

A magyar lapok egyik-másikánál utóbbi időkben jobbra fordultak a kereseti viszonyok, de ez kizárólag a munkások szervezkedésének köszönhető. Néhány év előtt azonban a lehető legszűkebb viszonyok voltak mindegyiknél.

De hogy visszatérjek elbeszélésem fonalára, rólódon el kell még mondanom, hogy az alati a másfél esztendő alatt, amíg hiába kopogtatlam a magyar nyomdák ajtaján, a legkülönbözőbb nehéz munkákra kellett fanyalódnom, csak hogy fántarthatssam magam úgy ahogy. Voltam például: vasaló-legény New Yorkban egy szabónál, huszonkét-ötven vasalót fogatva ide-oda reggeltől estig, nyolc dollár heti fizetésért; szénbányász, illetőleg rakodó munkás Albanyban négyszáz magyar földmivel egyetemben (ez viszonylag jó kondíció volt: egy car, vagyis nagyobb kocsi megrakását járt két dollár fizetés, s olykor három car-t is tele- raktam egy nap a partneremmel); cipőtisztító-segéd Chicagóban; ugyanaz Troyban; bugyellárléskészítő Philadelphában, s végezetül egy orvos parádés kocsisa Clevelandban.

Itt kaptam meg az első amerikai szedő-kondícióm, még pedig a Magyar Napilapnál, amelynek egy Budapestről odaszakadt korcsmáros a kiadó tulajdonosa. Addigi sorsomhoz képest valósággal urias módba csüppentem, hiszen a tízenöt dollár heti fizetés mellett még místernek is tituláltak. A munkaidő pedig éppenséggel szokatlan volt: mindössze nyolc órát dolgoztunk napjában, reggel nyolc órától tízenketőig, s nyolc délután egytől ötig. A mel- délután egytől ötig. A mel- lett a hajszja, az erőltetés sem volt már olyan, mint

korábban betöltött változatos kondícióm egyik-másikában. Az Amerikai Magyar Napilapnak Baracs Henrik ír a szerkesztője. A nagysága körülbelül a Pester Lloydéval egyezik meg, s egy centért vesztegetik. Két szedőgépen négy szedő állítja elő a szedését; kettő közülök nappal dolgozik, kettő pedig éjjel. Jófejta Mlehle-rendszerű gyorsajtón nyomtatják ki a lapot minden nap délutáni öt órára, s a hajtogatást a gyorsajtó mögé szerelt külön hajtó- fogató gép végzi. Ez különben Amerikában rendes dolog.

Van Amerikában magyar nyelvű újság vagy húsz is. Minduntalan megszülettek egy-egy ily újság hal lten, hol meg amottan. Persze jórésztük csak amolyan kérész-életű. Hamarjában a következők jutnak eszembe: Népakarat (a Social Labor Party lapja), Előre (szociáldemokrata hit- vallású), Amerikai Magyar Népszava (a hírhedt Dienes Márton a szerkesztője, persze minden, csak nem szociáldemokrata), Magyar Zászló (katolikus irányú, szerkesztő Kovács Kálmán), Heti Szemle (szintén katolikus irányú), Új Világ, Magyar Hírmondó, Szabadság, Dongó, Beván- dorló s. b. Akad köztük egy-néhány elég jól szerkesztett lap is, amely méltán megérdemli az amerikai magyarság támogatását. És hogy ez a támogatás minő arányú lehetne esetleg: elképzelhetjük a künn levő magyarok számából.

Clevelandből New Yorkba kerülnem vissza. Az itt meg- jelent Új Világot tördelgettem. Ez a társadalmi és politikai újság kéthetenként jelent meg nagy quart-alakú tízenhat oldalán. A heti fizetésem tízenhat dollár volt ennél a lapnál.

Ekkor már világosan láttam a helyzetet. Tudtam, hogy okvetlenül jól meg kell tanulnom angolul, ha biztosabb

kondícióra és jobb keresetre akarok szert tenni. Nem is mulasztottam el tehát semmi alkalmat ahhoz, hogy már különben is szépen fejlődő angol nyelvismeretemet gyarapítsam. E mellett beléptem az angol munkások szerveze- tébe. Mindennek csakhamar meglelt az az eredménye, hogy kondíciót kaptam egy angol nyomdában, Goldberger & Co.- nál, a Unions-Squaren. A fizetés itt már a newyorki angol szedők árszabályának megfelelő, vagyis huszonkét dollár volt.

Még egyszer dolgoztam ezután Amerikában magyar lap- nál. A pittsburgi Magyar Zászló nyomdáját rendeztem be, s tördeltem is e lapot egy darabig, addig ugyanis, amíg egy magyar szaktársam, Perényi Elek, Monongahela Citybe nem hívott az itteni Monongahela Times vice-metteurjéül.

No még néhány szót az egyesült-államokbeli megélhetésről.

A kereset összege nagyon változik Amerikában. Mentől jobban közeledünk nyugat felé, rendszerint annál jobban keres a munkás. A Csöndes-tenger partvidékén, vagy bel- jebb: Texas és Utah frissen kolonizált városokban hatvan- dolláros vagyis háromszáz-koronás heti fizetést is meg- adnak a jó angol betűszedőknek. Legtöbb esetben rendsze- resen elisszák, elkartyázzák avagy egyéb változatos módon verik el ottani szaktársaink a pénzüket, de akad oly ember is, aki megbecsüli magát, s pusztán a közvetlen élet- szükségletnek kielégítésére szorítkozik; hihetetlenül ol- csón él így meg, s néhány esztendő alatt kis vagyont- kát is kuporgathat össze.

A newyorki, chicagói és egyéb nagyvárosi élelmiszere- árak hasonlíthatatlanul ol- csóbbak a budapestiekénél. Hogy csak egyetlen példát említek: a legeslegfinomabb borjúhúsok New Yorkban is tízenöt cent, vagyis a ma- gyar pénz szerint hetvenöt

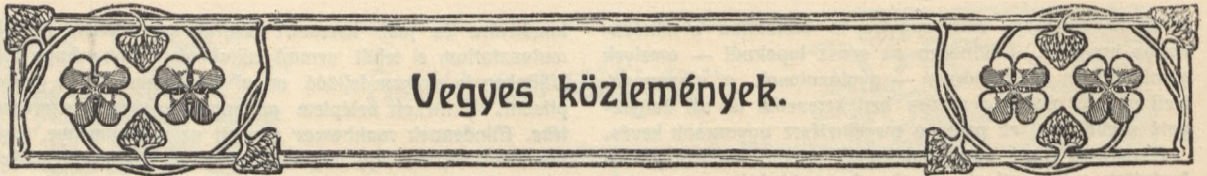
fillér a fontja. Legény-ember, ha kisebb vendéglőbe jár étkezni, tízenöt centért jó polgárius ebédkosztot ehetik végig, s még fekete kávé meg fagyaltot is kap hozzá. A fagy- laltot különben az amerikalak nagyon kedvelik, s nemcsak a forró nyárban, hanem még télen is rendszeren eszik.

A ruházat sem nevezhető valami különösen drágának. Jobb szövetből való nadrágot átlag nyolc dollárért készít a newyorki szabó. Egy-egy öltönynek avagy téli kabátnak az ára tízenöt és huszonöt dollár között szokott variálni. Persze itt csak olyan minőségű ruhákról van szó, amilye- neket a nyomdász-ember szokott viselni. Az északamerikai arany-ízfűség mindenesetre drágábbban szerzi be a ruháit.

A lakások ára az egyes városokban meg városrészekben meglehetősen különbözik. Mindamelllett aligha drágább, mint Budapesien. Az amerikai jobban sztuált munkás-ember keresetének átlag tízenöt-húsz százalékát költi a lakására, amely rendszeren két-három lakosztályból meg a szükséges mellékhelyiségekből áll. Én mint legényember többnyire öt dollárt fizettem havonként egy-egy kétfablakos szobáért.

Uégére értem az amerikai dolgokról írott rapszodikus írásomnak. Hátra volna még az ottani munkálkodási rend- nek a megismertetése, de ezt mostani cikkem szűk keretei közt nem tehetem meg. Az amerikai szedőknek meg gép- mesternek munkája — az angol nyelvűeket értem főképp — az apróbb részleteket illetőleg nagyon különbözik az otthon- valóképtől, s ez is hozzájárul, hogy a bevándorolt szaktár- sak nem boldogulnak. Erről tehát máskor. May József.

Ezidei Évkönyvünkben van még eladásra szánt példány. Nagyobb megrendelések esetében — míg a készlet tart — részletfizetésre is kaphatók Bózsik István pénztárosunknál (VIII, Sándor-tér 4) helyben 3, vidékre 3·30 koronáért.

A Műbarátok Köre pályázata levelező-lapokra.

A Műbarátok Köre pályázatot hirdet tizennyolc darab művészi levelező-lap tervezetére sokszorosítás céljából. E tervezetek közül tizenkét darab hazánk bármely vidékének táját ábrázolhatja, akár magát a tájat, akár az illető vidék valamely történelmileg nevezetes várát, erődíját, városát vagy városrészét. A tervezetek különben sorozatok is lehetnek. A pályázatban csak magyar honos vehet részt. Minden egyes, a pályázat feltételeinek megfelelő és díjazásra ajánlott tervezet száz korona jutalmában részesül, s ezzel a Műbarátok Köre tulajdonosává válik. A további hat darab karácsonyi és újévi levelezőlap-tervezet legyen, amelyek szintén mint levelezőlapok kerüljenek forgalomba. A karácsonyi és újévi kártyák tárgya szintén csakis hazánkban élő valamely népies szokásból merítendő. A díjazás itt is laponként száz korona. A pályázat ez évi október hó 15-én jár le. A tervezetek a Műbarátok Köre titkári hivatalába küldendők be (Budapest IV, Váci-utca 25. szám).

Grafikai Egyesület.

A Grafikai Egyesület, amely nemrégiben alakult meg művészekből és műpártolókból, az ősszel megkezdte a működését, miután az alapszabályokat a belügyminiszter már jóváhagyta. Az egyesület céljával a grafika ápolását és fejlesztését tűzte ki, amlért is szorgalmazni fogja, hogy művészi tanintézetekben azt fokozatosan tanítsák és a kurzusokra minden intelligens embert felvegyenek. Később, ha meglesz hozzá a kellő vagyon, önálló grafikai műintézetet fognak felállítani. Tagjai az egyesületnek tagdíj-illetményből évente több mintalapot kapnak, míg a művész tagok munkáiból kiállításokat rendeznek.

A kemigrafus-alkalmazottak újabb árszabálya.

A kemigrafus-munkások bérharca tizenegy hetet sztrájk után véget ért. Öt-éves szerződést kötöttek munkáltatóikkal,

amely szerződésnek fő pontja ezek: a munkaidő az első három évben nyolc és fél, azontúl nyolc óra; az ünnepnapokra eső bérösszeg nem vonható le a munkás fizetéséből; a különórák számítását kulcsa három illetőleg négy százalék; a bizalmi férful rendszert, valamint a szakegyséssel munkaközvetítés kizárólagosságát elismerték. Ezenkívül az inasok, valamint a segéd munkások számára vonatkozóan is megállapítottak egy bizonyos numerus clausust, valamint a munkások heti bérét is szabályozták kor és képesítés szerint. — A kemigrafus-munkások főképpen a

nyomdász-szervezet támogatásának köszönhető, hogy követeléseiket annyira-mennyire keresztül sikerült vinniük. Átolvassa az árszabályokat, konstataítható, hogy gazdasági előrehaladottság tekintetében immár a kemigrafusok szervezete is fölébe került a nyomdászokénak. Nem az irigység mondhatja ezt velünk, hanem annak a ténynek föllismerése, hogy bizonyos bennünk rejlő okok miatt mi sokkalta lassúbb tempóban haladunk előre, mint a legtöbb más szakma. St.

Nyomatvány osztoztatása az utcán.

A belügyminiszter egy előfordult eset alkalmával kijelentette, hogy a sajtótermékek ingyen osztoztatása is csak hatóságilag engedély mellett gyakorolható. Az utcákon és nyilvános helyeken eddig osztoztatott meghívók és kereskedői reklámcédulák azonban a jövőben is szabadon, minden különös engedély nélkül osztothatók. Ellenben polgármesteri engedélyhez

lesz kötve a képes levelező-lapok utcai árúsítása is. — Mi ebben a rendelkezésben is sok olyan reakcionárius vonást látunk, amely közvetve a mostani kétes sajtószabadságnak a további lebéklyozására irányul. St.

A triestzi kereskedelmi és iparkamara pályázata.

A triestzi kereskedelmi és iparkamara pályázatot hirdet egy művészes többszínű plakátra. A pályázaton bármely nemzet művésze is részt vehetnek. Három díj van kitűzve: 1200, 800 és 500 korona. Azonkívül díjképes levelezőlapokra is van pályázat hirdetve két 600 koronás díjjal. A tervezetek beküldésének határideje október. 31-ike. St.

Fehér betűs és fekete alapú nyomtató-lemezek.

Ha valamely vonalas rajzot vagy szöveget úgy akarunk megfordítani, hogy a belőle illetőleg rajz fekete alapon fehérrel tünjék elő, mindamellett azonban csak a rendes pozitív képű rajz vagy nyomat áll a rendelkezésünkre: az angol illusztrátor szerint fölösleges dolog, hogy előbb egy negatívot, aztán erről egy pozitívot csináljunk. Elég a negatív elkészítése is, ha a következőképpen járunk el: A cinklemezt preparálva, közvetlenül rámásolunk a negatívra, s azután befeketítjük. Közönséges módon előhívva, a szokott salétromsav gyöngye oldatába tesszük a lemezt, majd meg vatálva és terpentinnel tisztára mosva, újból befestékezzük. Ezután 100 köbcentiméter salétromsavnak s 440 köbcentiméter víznek a keverékében úgy "hívjuk elő" a lemezt, mintha azt a nyomtatáshoz akaránk előkészíteni. Ekkor ott, ahol az eredetiben fekete vonalak voltak, fehérrel tűnnek elő a lemezeiről készült nyomaton, a háttér pedig fekete. A határvonalak az említett lap szerint elég élesek.

A londoni angol birodalmi nyomda tervezete.

Ilyesmírről beszélgetnek most a Themze-parti nagy városban. Mert bár a brit gyarmatok majdnem mindegyike szükségesnek látta már saját külön "államnyomda" megalapítását, az anyaországban eddigelő híre sem volt ilyesminek. Az angolországi összes állami nyomtatványokat — még a legtitkosabbakat is — magánvállalatok állítják elő, jó pénzért az igaz, de nagy gondnal és mindenkor a kellő határidőre. Bizonyos fokú kivételt eddig csak a parlamenti nyomtatványokkal tettek, amint az most a nyomtatványok előállításával megbízott parlamenti bizottságnak legutóbbi jelentéséből is kitűnik. E szerint száznegyven esztendője az a szokás ottan, hogy az említett nyomtatványokat a parlament elnöke "szabad kézből átadja bizonyos könyvnyomtatóknak, a nélkül, hogy valaha is szóba került volna a felszámított és kifizetett áraknak méltányos vagy méltánytalan volta". Most a parlamenti bizottság azt konstatálja, hogy ezek az árak minden különóramegértítés stb. tekintetbevétele mellett is legalább huszonöt százalékkal drágábbak a normálisaknál, még pedig mind a múltban, mind pedig a jelenben. Ezzel természetesen egyes cégek — mint a jelentés mondja — jogosulatlanul előnyökhöz jutottak a többivel szemben. Mind e bajok orvoslására a jelentés egy nagyobb szabású angol, illetőleg nagybritanniai államnyomdának a felállítását javasolja. Hogy lesz-e azonban ebből valami: kérdés, mert az illetékes körökben nagyon ellenes hangulatot keltett a parlamenti bizottság javaslata.

A gépmesterek és nyomók egyetemes kézi könyve.

Röviden szólottunk is már a Budapesti Gépmesterek és Nyomók Körének ez irányú vállalkozásáról. Most e Kör szakbizottsága Wiesenberger Vilmos szakértő lelkes hangú szövegében előfizetési felhívást bocsátott ki, amelynek nagyjából a következőkben közlünk: Körünk főnállásának huszonöt éves fordulójához értünk, amikor bizonyosságot kell tennünk arról, hogy a Kör nem haszontalanul töltötte el ezt a negyedik századot, hanem egyesítve erőnket és fejlesztve tudásunkat, mindenkor a jobb lét és a szakbeli tökéletesség felé vezértel bennünket. Nem volna méltó a jelenünkhöz, ha sablonos jubileummal jelölnék meg ezt a dátumot. Éia csak azt kiáltanák világágra, hogy Körünk már huszonöt éves, s nem tárnók föl egyszerűen azt a tartalmat is, amit a huszonöt év munkája megérlelt. Mert nem az üres, a minden benső tartalom nélküli ünnepelés ad jelentőséget és elvülhetetlen értéket e napnak, hanem csak az, ha oly monumentális művet teremtünk elő akkorára, amely szaktechnikai dolgokban a későbbi időkre is irányt adó vezetőnk lehet. Ily alkotás méltó e kor haladó férfialhoz!

S méltó a Körünkhöz is, amelynek kebelében kifejlesztettük erőnket és tehetségünket, s amelyből fognak kilátni a jövő apostolai is, hogy fölrázzák a közömbös tömeget, s hirdessék szép mesterségünk fejlesztésének az ígért. Ezekről az intencióktól vezérelve, az évi közgyűléstől kapott megbízás alapján a Kör választmányja az Irodalmi bizottsággal egyetértően elhatározta, hogy "A gépterem" címmel harminc-negyven nyolcadrényi ívre terjedő nagy szakművet ad ki a Kör huszonöt éves főnállásának emlékére, mely magában foglalja majdan a gépmesteri szakudásnak egész egyetemét, úgy hogy bármilyen kérdésről forduljanak szakértésaink e könyvhöz: mindenre megbízható, könnyen megérthető, tüzetes választ fognak kapni. Tekintve, hogy a vállalkozás nagy anyagi áldozatokat követel, a Kör választmányja elhatározta, hogy előfizetési felhívást intéz a szakértársakhoz, remélve, hogy föllismerik azt a nagyfontosságú missziót, amelyet a "Gépterem" be fog tölteni, s erkölcsi meg anyagi támogatásukkal lehetővé teszik a megjelenését. Számot vetve azzal a körülménnyel, hogy a fejlődő kor mind nagyobb igényeket támaszt szakunk művelőivel szemben: az célrányos fejlődés, az önbecsülés és a szervezet szerietének nevében intézzük eme felhívást a szakértársakhoz. Meg kell mutatnunk, miszerint ráfogás az, hogy érzéketlenek vagyunk magasabb ideálok iránti; ráfogás az, hogy annak a működési terrénumnak, amelynek munkásai vagyunk, természetbe a maradozás. A jövő nagy feladatok elé állíthat bennünket, kell hogy a helyünket emberül betöltsük. Ezért fejlesszük tudásunkat minden téren, de főleg ott, ahová éleviszonyaink első sorban utalnak: a szak tudás terén. Most, midőn a "Gépterem" előfizetési felhívását kibocsátjuk, szükségesnek látjuk a szakértársaknak figyelmét minél szélesebb körben felhívni, hogy ezt a köz javát célzó nemes, önzetlen vállalkozást teljes erejükkel támogassák, s a mű terjesztése érdekében minél hathatósabb agitációt fejtsenek ki, hogy ne legyen az országban olyan szakértárs, aki ezt a nagy-értékű, de különösen gépmestereknek és nyomókknak nélkülözhetetlen szakművet meg ne szerezne. A "Gépterem" előállításí árához mérten hathet koronába fog kerülni, ami — tekintettel a terjedelmére és díszes kiállítására — igen olcsónak mondható. Az előfizetési ár heti húsz filléres részletekben is letölteszhető, még pedig oly módon, hogy a részletek a Kör illetkeivel egyetemben a házi pénztárosnak adandók át. Akinek módjában van egykoronás részleteket fizetni: szintén a házi pénztáros útján közvetítheti a részleteit, ez azonban a nyugtakönyvben külön megjegyzendő. Nagyobb vidéki városokban a szakértársak egy pénztárost választanak, aki a részleteket havonként a Kör pénztárosa címére (Stein Lipót, Budapest VI, Podmaniczky-utca 47, II. emelet 5) beküldi. Kisebb vidéki városokban dolgozó szakértársak a részleteket szintén havonként küldhetik be. Hogy a nyomtatási példányszám felől tőjéköződhassunk, kérjük a szakértársakat, hogy az aláírási íveket mentől hamarabb küldjék a pénztároshoz.

Néhány újabb adalék a sajtóhírbák történetéhez.

Egy angol újság érdekes apróságokat mond el olyan vezetésebb sajtóhírbákról, amelyeknek helyreigazítása stb. jelentékenyebb pénzösszegeket emésztett föl. Egyebek közt ezt mondja: A kormányok gyakran órási összegeket dobnak ki oly címen, hogy a hivatalos nyomtatványok egyik-másikában előfordult látszólag elég jelentéktelen hibák megjavításának. Az Egyesült Államokban például néhány év előtt nem kevesebb mint négy millió sürgönyformulárist semmisítettek meg egy helyesírási hiba miatt. 1883-ban hasonló okból ugyanezt cselekedték meg néhány százezer bélyeggel. Az osztrák kormányzat oly szigorúan veszi a sajtóhírbák dolgát, hogy néha még egy sérült betű is okot képez előtte valamely nyomtatvány megsemmisítésére. Nem-

régiben 25000 pólai formulárist dobtak el azért, mert egy helyen kis u betű volt bennük a helyes nagy U helyett. 1860-ban történt, hogy egy bankó-tervezéssel megbízott rajzoló a tervezet alsó szélére igen apró, szabad szemmel alig is látható betűkkel odaírta a nevét, s a rézmetsző ezt hűségesen át is vitta a rézlemezre. Több mint tízezer darab bankó volt már kinyomva, mire a "hibát" észrevették. Persze, hogy tűzre vetették valamennyit. Olaszország egyesülése előtt számtalan kísérletet tettek az olasz patrióták, hogy az olasz nép előtt az egyesülés eszméjét rokonszenvesse tegyék. Egy olasz betűszedő a vámházi szabályzat szövegét használta föl illy irányú agitációra. Egy kis meszterkedés árán sikerült úgy alakítania a szöveget, hogy a kezdő sorok lefelé olvasva az "Italia unita" jelszavát adták ki. Spanyolországban 1891-ben történt érdekes eset. Egy spanyol rézmetsző azzal dicsekedett, hogy nem kevesebb, mint 10000 darab bankjegyen rajta van a neve. A dolgot besúgták a hatóságoknak, s vizsgálat indult meg. A rézmetsző váltig erősítette, hogy csak tréfált, de nem hittek neki, s sorra vizsgálatták a bankókat. Ezek egy részénél csakhamar konstatálhatták is, hogy a szöveg egy sorában némely betű magasabban áll, mint a többi. Sorjában olvasva e betűk aztán kiadták az illető rézmetszőnek a nevét. Nagy kinnal kivonva a forgalomból ezeket a megjegyzett bankókat: valamennyit elégették. Franciaországban 1898-ban húszezer darab százfrankos bankjegyet semmisítették meg, mert egy csekély ortográfiai hiba volt bennük. A német császár közismeretes öilletlanskodása is már jó sok pénzébe került Németországnak, amennyiben bogaraszkodása miatt akárhány értékes nyomtatványt meg kellett semmisíteni. A császár kormányzati ténykedéseinek egyik legsejfe például az volt, hogy alattvalóinak megmutassa: minőnek kell lennie a császári címernek. Sok-sok különböző formulárist meg okmányt nyomtattak ki már a császár tervezte címerrel, amikor egyszerre csak előállott egy hírneves heraldikus és a napnál fényesebben bebizonyította, hogy az új címer nemcsak hogy egészen hibás, hanem még hozzá bizonyos mértékben lekicsinyít is a császári uralmat illetőleg. Pusztán csak formulárisokból harminc ezer márka értékű nyomtatványt semmisítették meg ennek következtében, de máglyahalált ért egy sereg oly állami utalvány s egyéb drága papíros is, amelynek költségéről a beavatottak a császárra való tekintettel beszélni sem mertek.

Köszörűk mint a Linotype lendítő kereke.

Persze, hogy Amerikában történt a dolog. A Tennessee-állambeli Clarkvilleben nemrégiben leégett a nyomda szomszédságában egy ház, s bár a tűznek a nyomdára áttérédését sikerült megakadályozni: elégett a nyomda Linotype szedőgépjéhez szolgáló elektromos vezeték. A Linotype tehát nem működhetett. S mert amerikai szokás szerint betűanyag nem igen volt a nyomdában: a lap megjelenése komolyan veszélyeztetve volt. A gépszedőnek az utolsó pillanatban mentő eszméje támadt. Meglátott az udvaron egy jókora köszörűkövet, hamarosan becipelte a nyomdába, egy szíj segédelmével összekötötte a Linotype hajtókorongjával, s egy kerékhatót állította oda: egyszerűben vígan ment a munka. Leleményes amerikai szaktársunk azt állítja, gépszedő kora óta e napon érte el a legnagyobb rekordját.

A freiburgi nyomdászinasz-szakiskola tanterve.

A breisgaui Freiburgban ez év őszén három-évfolyamos nyomdászinasz-szakiskolát létesítenek. A tanítási terv időkeletesen bele van illesztve a német ipariszkolák általános tantervébe: a kötelező kilenc-órás heti tanítási időben részülnek tehát a tanulók mindama szakbéli oktatásban is, amely a nyomdászati mai állása mellett elkerülhetetlenül szükséges. Tekintve, hogy újabban meglnt szóba került a

mi szakirányú iskolánk szélesebb alapokra helyezésének a kérdése is, szükségesnek véljük e legújabb ilyen intézmény tanítási tervét bemutatni. Szól pedig ez a következőkép:

A freiburgi ipariszkola kebelében létesített könnyunyomdászati és betű-öntői szakosztály tanítási terve.

	I.	II.	III.
	osztályban		
1. Számítan:			
a) Szaktechnikai számolás: a tipográfiai betűrendszere, kézlratra, szélessúlyra vonatkozóan ..	1	—	—
b) nyomdászati számolás: anyagok, bérnek és a nyomtatási önköltségeknek kiszámítása	—	1	—
2. Német fogalmazás:			
a) mondaton, helyesírás, interpunkció, rövidítések, idegen szavak, kézlratolvasás gyakorlat stb. általános föladványok a szerszám- s anyagtanból ugyanaz a közgazdaságtanban s törvényismeretből	2	—	—
b) üzleti fogalmazványok, levelek stb.	—	2	2
3. Idegen nyelvek:			
a) latin, francia s angol olvasásba kezdő bevezetés; görög és héber ábécé	—	2	2
4. Mértan:			
a) planimétra fontosabb tételei és ezek gyakorlati alkalmazása a könnyunyomtatásban; matematikai jelek és képletek	1	—	—
5. Anyagtan:			
vegytani alapfogalmak, a vegytani jelek és formulák figyelembevétele; a papíros és a különféle nyomtató-festékek	1	1	—
6. Természettan és mehanika:			
a) nyáran: az elektromosságra vonatkozó fontosabb fizikális alapfogalmak	—	—	1
b) télen: a gyorsajtók és a papírsat megmunkáló gépek elemel és fontosabb rendszerei	—	—	1
7. Szabadkézi rajz:			
növényi formák rajzolása s stilizálása, kapcsolatban a fejlecekké, középső meg sarki díszítő darabokká, valamint keretekké való felhasználásukkal	3	—	—
8. Mértani rajz és vetülettan:			
geometriai álszek és keretek rajzolása stb.; csomagborítékok, összehajtott skatulyák és könnyuborítékok vetülettan széljelbontása	1	—	—
9. Szakrajz:			
nyomtatványok kombinálása és tervezése, középső és sarki díszítő daraboknak, kereteknek, fejleceknek, illclélékek stb. alkalmazásával	—	3	2 1/2
Ezzel kapcsolatban:			
a) címszedés és mesterszedés; a különböző stílusú betűk és díszek jellemzése, valamint ezek felhasználása és szimbolikus értelme; a címertan alapvonalai	—	—	1/2
	Összesen		
	9	8	10

Színes papírosok kiállítása Berlin városában.

Berlini levelezőink érdekes dolgokat közöl velünk az ottani iparművészeti múzeumban rendezett színes papírosok kiállításáról. A kiállítás pompás alkalmat ad minden nyomdásznak meg könnyűkedvelőnek ahhoz, hogy ennek a jelentékeny iparágazatnak egész fejlődését megismerhesse. Mert hiszen rengeteg anyag van ott összehalmozva. A régmódi préselt papírosokon határozott színmegválasztást, grotesk, de a mellett kedves mintázatokat, aranyos díszítést tapasztalhatunk, s azonkívül szemünkbe ötlik a primitív kézi munkának is a nyoma. A régi papírosok sorában ott láthatók még a bevonatos és pettyegtetett könnyűfedő papírosok, a márványozó-művészetnek fecskenedezés útján készült hangulatos és látszi termékkel, s végül a tizenhetedik és tizennyolcadik századbéli közismert csilizes papírosok is. Fésű, ersef meg szita kellett ezeknek a csodálatos változatosságú mintáknak az előállításához. A tizenkilencedik században aztán nagyiparilag használták ki a régi technikákat, s meg gépmunkával is megpótolták; ez a technikai fejlődés azonban folyt hatással volt a régi papíroscsináló művészetre. Mostanában, az iparművészet renaissance-ának kezdetén, művészek és kézművesek egyaránt szeretettel karolják föl a tapélakul, könnyuborítécul, béléspapírosul stb. alkalmas színes papírosok tervezését. Munkálkodásuknak máris lát-

szik némi nyoma az addig minden Iparművészeti behatás elől féltősen elzárkózott hatalmas arányú papirosiparban is.

A huszadik század szelleme meghozta a nyomtatványok divatját is. A levélpapírosok, látogató-jegyek divatja az úgynevezett elegáns világban éppen úgy változik, akár a kesztyűké. Az egyik évadban vadgalamb-szín levélpapírra írja a high life-bell ficsúr a szerelmes leveleit, a másikban pedig már Ibolyaszín papíron, vérvörös tintával vall örök szerelmet a választottjának. Párisban két esztendő előtt a koromfekete levélpapíros divatja járt; persze hogy fehér tintával írta rája. Berlinben is, meg Londonban is salson-onként már változik a levélpapírosok és látogató-jegyek divatja.

A legutóbbi berlini divat természetesen szépen tanulmányozható a színes papírosok kiállításában. Elegáns Biedermeier-stílusos díszrel fölcromázott mindenféle levélpapíros, boríték s látogató-jegy seregestül van kiállítva. Ezerféle tónusban tarkállik ott mindenféle írás s nyomtatási célokra predesztinált papíros, szinte végtelenségig keltve a könnyunyomtatásban, hogy valamennyivel tüzetesebben megismerkedhessék.

Monumentális nyomdászati-történelmi munka

van az előkészítés stádiumában. Esetleg több nyelven jelenik majd meg. A magyar kiadás terjedelme hetven-hetvenöt lexikon-formátumos lere van tervezve, amelyből negyvenötötven lere a sokszorosítási technika története foglalja el, a többiben pedig a magyar nyomdászati személyn vonatkozású adatait adnák, valamint a magyarországi nyomdák történelmét s. is, kezdetől fogva a tizenkilencedik század végéig. A vállalkozás anyagi része már biztosítva van. Ezek előreborsátása után arra kérjük a szakértőket, megállalván az ügy iránt érdeklődőket, hogy amennyiben eddig közstudomásra nem került személyn avagy tárgyi adatok volna birtokukban, közüljék azokat a munka magyar kiadásának szerkesztőjével, Novák Lászlóval (Budapest V. Hold-utca 7). Szívesen fogadjuk a régebbi meg a közelmúltbeli kiadók nyomdászati életére és működésére vonatkozó bármely adatot, s azonkívül különösen érdekelnek a régebbi alapítású nyomdák belső életére vonatkozó adataik.

Szerkesztőségi meg kiadóhivatali üzenetek.

Sz. F., Budapest. A székesfehérvári községi Iparrajziskola esti tanfolyamának látogatását melegen ajánljuk szakértő úrnak. A beiratások szeptember hó 8-ikától 15-ikéig minden délelőtt 9 órától lesznek az Intézet Lónyay-utcai helyiségében. Beíráskor az iskolai és utazási bizonyítványokat kell bemutatni. A felvételi díj 2 korona, a tandíj pedig havonként szintén 2 korona. A mi nyomdászati díját illeti: szintén felveszik, sőt tandíjat sem kell fizetni.

J. J. Bármennyire sajnáljuk, dolgozatát a mostani füzetünkben anyagbőség miatt és mert késő későn jött, ki kellett hagynunk. Szeptemberre sem lesz még késő, ugye?

Többeknek. A Grafikai Szemle jövő füzetének zárólapja szept. 22-ike. Amennyiben azonban hosszabb közleményről van szó, ajánlatos ezt a hónap 15-ikéig beküldeni, mert a zárólap ideje körül rendszeren szorulunk már hely dolgában. A mellékleteket lehetőleg mindig 20-ikáig kérjük beküldeni, hogy az esetleges konfekcionálásukhoz meglegyen a kellő idő. A szeptember havl 6r. Sz. példányszáma különben 1700.

A., Budapest. Elkésett, szakértő, elkésett. A szabad írányt támadó cikke nagyon aktuális lett volna ezelőtt vagy tizenöt esztendővel, de most... Engedelmet kérünk, mi már a szeresszión is rég túl vagyunk. Élélszóval többet.

Lengyel Sándor, Kolozsvár. A beküldött rajzok pompásak. A kora tavasszal kapott két vázlatból a mostanilag érő haladást konstatálhatunk. Különösen a térérzéke erősbödött meg t. szakértőnek. A küldeményt föl fogjuk használni, részben a lapunkban, részben pedig az Évkönyvben.

Többeknek. A Magyar Nyomdászati Évkönyvének a szer-

kesztőségi zárót szeptember 9-ike. A szerkesztő szívesen fogadja olyan szakértőket dolgozatát is, akikhez nem küldött közremunkálásra felszólító külön levelet. Technikai és egyéb okoknál fogva különben az időn jóval több szöveg fér majd az Évkönyvbe, mint amennyi a tavalyiban van. Legsürgősebb azonban a mellékletek s. b. vázlatának megemelnek a beküldése. Ezeket kérjük lehetőleg haladéktalanul a szerkesztőhöz juttatni, hogy a ciklografátásai, nyomtatásai s. b. munka racionálisan beosztható legyen.

Szerkesztőségünkhöz beküldött nyomtatványok.

Lévay János főszerkesztő félben levő ifjú szakértőnk néhány a Pallas-nyomdában készült lemezvésetét és akridens nyomtatványát hozta el nekünk megbírálás végett. Szívesen konstatáljuk, hogy a munkák egytől-egyetl olyan jók, hogy bármely idősebb és nagy rutíne-nal rendelkező akridens-szedő munkáinak is bevalónának. Ha fiatal szakértőnk a beírászedés egyéb ágazataiban is olyan haladást tud fölmutatni, mint most az akridens-szedésben, egy-kettőre a leghasznavehetőbb munkaerők sorába fog tartozni.

Hliza Pál szakértőnkől zágrábi faktorsága idejében készült Mäser-lemez nyomtatványok egész seregét volt alkalmunk látni az elmúlt napokban. Olyan precíz véseteket, annyira gondos színelosztást szemléltet a hozzáértő e munkák között, hogy legügyesebb akridens-szedőinknek s legképzettebb színnyomó gépmestereinknek is dícséreteikre valódnának. Gratulálunk érték szerényen dolgozó szakértőnknek.

Szántó Lajos tanult nyomdász ez év március havában könnyunyomdát nyitott Szabadkán. Azóta készített nyomtatványból vagy tíz darabot küldött nekünk mutatónak akridens-szedője, Dobó István szakértőnk. Valamennyi izlésessel készült és szépen nyomtatott munka. Ami a szedést illeti: a régi tipografus-szabályok pontos követésének és e mellett a modern szedéstechnikai tanulságok leszűrésének a nyomát találjuk meg mindenfelé; a nyomtatás pedig éppenséggel kifűnd. A színmegválasztás is mindenütt jó.

Lázár Dezső győri szakértőnk negyven darab nyomtatványt küldött be szerkesztőségünknek a vidéki nyomtatványkiállítások céljaira való felhasználás végett. Valamennyit a győruvárosi Mercur-nyomdában készítette Lázár szakértő, s valóban elismerésre méltó az is igyekezet, amellyel a nyomdabeli berendezkedés hiányosságai által okozott nehézségeken fölül tudott emelkedni. Az alapnyomati lemezeket Mäser-ilettől linoleum-anyagból szokta kivésni, s e tekintetben is meglehetősen ügyességre vallanak a nyomtatványai.

Gyalázatos szedésű, förtelmes piszkosan nyomtatott réghirdető lapot kaptunk a bács-bodrogvármegyei Apatinból. A nyomtatványt Szavadil József ottani "nyomdász" csinálta, de hogy ő küldte volna be nekünk megbírálásra: alig hisszük. Nyilván valamely olyan szakértőnk tette ezt, akitnek mestersége iránt érdeklődő lelki mélyen bánja az ilyes kontármunka látása. A sorok alkotása itt különben ilyen:

Apatin Kossárfonók szövetkezete

Apatin

(Bács-B. m.)

Rendelések tehető a kiállítás igazgatóságánál

Paduinecz Károly

pécál kereskedőnél, lakik az újvárosi házban-Szécsényi utca

és Perczel utca sarkán

és a szövetkezetnél Apatinban!

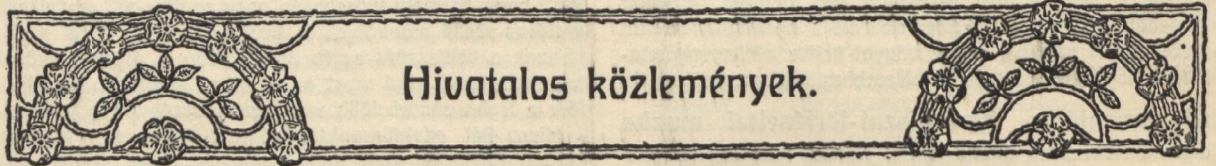
Árjegyzékek ingyen és bérmentve!

Ilyenek kaphatók a kiállítás igazgatóságánál is!

Finszter János és Szász Gyula szakértőinkétől, az aradi Réthy Lipót és Fia féle nyomda alkalmazottaitól egy levélfelület illetőleg számitást kaptunk megbírálás végett. A sorok elhelyezése, valamint a dísz alkalmazása is szabad irányú e nyomtatványon, de lénia-gümbűlésnek meg egyéb hosszadalmas és hálátlan munkának nyoma sincs rajta. Önkény-

telenül is arra gondolunk, mikor e nyomtatványt meglátuk: miért is nem nyúlnak gyakrabban vissza szedő szakértársaink a régebben divatozott technikákhoz. Tömerdek oly szép anyag hever használatlanul az egyes nyomdákban, amelynek nincs más hibája, mint hogy ma már nem divatozik. Pedig mindezt egész bátran föl lehetne használni, a nélkül, hogy azért a stíluszerőtlenség hibájába esnének. Nem értjük, hogy miért ne csinálhatna a szedő a sok modern kereskedelmi meg egyéb akcidens munka között hétkorban egy-egy szabad irányút, naturalisztikus avagy klaszikus dísszel üveztetet, s. b. Hisz a könynyomdát anyag nem krlinoll, se nem turnúr, hogy a divatja múltával egyszerűsrimnd nevétségessé váljék! — Áradt szakértársaink munkája mind a szedés, mind a nyomtatás dolgában mintaszerű.

Keszler Vilmos szakértársunk, a budapesti Bagó Márton és Fla féle könynyomda gépmestere, megint egy jó csomó szép nyomtatványával lepte meg szerkesztőségünket. Egyfőleg saját lemezvéseteleiről nyomódtak e szép lapok, olyik hat-nyolc színben is. E munkákon láthatjuk a legülágosabbban: mind eredményeket érhet el a biztos kezű, nagy förelmú és jó színharmóniál meg egyéb szaktudással rendelkező lemezvésnök. Körtefából, Mäser-lemezből s ólom-ból egy- és többszínű vlgnetákat oly precizen vésett ki Keszler szakértársunk, hogy akármilyen jól iskolázott fa-metsző sem tette volna különben. Az egész gyűjteményt beosztottuk a vidéki kiállítások céljára szolgáló anyagba, hadó gyönyörködjék bennük szakértársaink mentől többje. Egyéb beérkezett nyomtatványokról a jövő füzetünkben.

Hivatalos közlemények.

Választmányi ülés 1907. évi augusztus 23-án.

Jelen vannak: Tanay József elnök, Morácz Jenő I. titkár, Bozsih István pénztáros, Sarlós Lajos ellenőr, Enevdy János, Fekete Béla, Gyöngyösi Sándor, Kún Kornél, Pröner Arnold és Spitz Adolf választmányi tagok, Ifj. Aligner Antal II. titkár, továbbá Wanka Vilmos szakfelfelügyelő adminisztrátor. — Igazolva távol: Pollák Simon I. alelnök, Fuchs Zalmon II. alelnök, Hahn Már I. leltáros, Boros Dezsa II. leltáros, Bárdny Nándor, Busay Balázs, Kun Mihály, László Dezsa, Naultzky N. László, Stella Márton, valamint Stefánl József választmányi tagok.

Tanay József elnök az ülést megnyitván, örömmel üdvözil Kún Kornél választmányi tagot, aki lemondását visszasavonta, s az ülésen megjelent. Kéri továbbá buzgó munkálkodását a KÖR érdekében.

A június és július választmányi ülések jegyzőkönyveit fölolvastatnak és hitelesítetnek.

A választmányi tudomásul veszi pénztáros bejelentését, hogy az új körhelyiség, egyelőre vasárnaponként, a tagok rendelkezésére áll. Egyezsrimnd fölhatalmazza arra is a pénztárost, hogy az új helyiség részére a szükséges világító testeket és egyéb apróbb berendezési tárgyakat beszerezhesse.

A július havi pénztári jelentés, valamint a tagsági forgalomról szóló kimutatás tudomásul szolgál.

Beérkezett a debreceni szakértársok által rendezett mulatságra szóló meghívó. Közszénettel tudomásul vétetlek.

Több tárgy nem lévén, ülés vége. Morácz Jenő, I. titkár.

Jegyzőkönyvi kivonat a Szegeden 1907. évi augusztus 18-án tartott nyomdászgyűlésről.

A Könynyomdászok Szakkörre szeptől tagjai a fönt jelzett napon ülést tartottak, amelyen tízenhét helybéli és két szabadkai szakértárs jelent meg. Elnökké Ablaka György, pénztárossá Fuchs Adolf és jegyzővé Lantos Ferenc választották.

Tárgyalottak a nyomtatványkiállítás ügye, mely szeptember hó 15-én tartatik meg a Dugonics-nyomda helyiségében, s amelyre a kiállításból is küldenek ki fölvasatát. Elhatározta az ülés, hogy a kiállításra az összes szakszervezeteket és a szeptől-környéki szakértársokat meghívó álljon, a nagyobb régeket és az érdeklődőket pedig híralaplag hívja meg.

A kiállítás napján társas ebéd lesz, amelynek rendezésére öt-tagú bizottságot küldött ki az ülés.

A környékből szakértársoknak küldendő meghívóban az ülés határozatából kifolyólag fölkerendők majd a címzetlek, hogy a kiállításán minél több nyomtatvánnyal, esetleg údálattal vegyenek részt.

Ülés vége. Lantos Ferenc, jegyző.

Jegyzőkönyvi kivonat a Szombathelyen 1907 június hónap 16-án tartott nyomdászgyűlésről.

Propper Jenő szakértárs mint egybe hívó üdvözil a jelenlevőket, s örömet fejez ki a fölött, hogy a szakértársok oly szép számmal jöttek össze a napl minden levő tárgyak elintézésére. Kéri egy elnöknek s egy jegyzőnek a megválasztását.

Elnökként Meesterházy Sándor, jegyzőként Halász Ferdinánd választott meg.

Elnök fölvezülta Propper Jenő szakértársot, hogy a Szakkörre vonatkozó jelentését tegye meg. Nevezett fözelesen ismerteti a Szakkörnek célját és rendeltetését, s mint a szakértársok javára szolgáló intézményre, fölhívja rá a szakértársok figyelmét. Kéri továbbá egy ügyvezető pénztárossnak a megválasztását, aki a központtal való levelzés végzésére, valamint az illetékek kezelésére való hivatalos.

Megválasztott Halász Ferdinánd, aki megköszönuje a bizalmat, ismerteti a Szakkörbe való beléphetés feltételeit, valamint a tagoknak a jogait. Kéri egyezsrimnd a szakértársokat, lépjenek be minél tömegesebben a Szakkörbe.

Halász Ferdinánd, jegyző.

Tagsági forgalom 1907 július havában. Beléptek e hónap a Körbe: Soós Gyula (Bróza), Helichauer Elek, Novotny Lajos (Márkus), Szeő Gyula (Welsz), Hessler Jakob, Kozma Ferenc (Róza), Grünhut Jakob (Főúdsr), Baier Jenő, Dezsa Lajos (Markovits és Garol), Ausglauber József (Egyetem), Kis János (Államnyomda), Varga József (Székesfehérvár), Neumann Adolf (Cinkogratas), Bódogh Dezsa, Drahos János, Eckmann József, Elek Meyhért, Farkas Gyula, Fölöp János, Kovács Árpád, Püllis István, Schliesinger Gyula, Zettel Ferenc (Atheneum), Bauer Károly, Farkas Pál, Gágyor József, Sugár N. (Budapesti Hírlap), Boros Ferenc, Gáspár Vilmos, Grünberg Salomon, Kaprány Sándor, Halász Dezsa, Kubisch Ferenc, Kozma Ottó, Leszczynski János, Nagy István, Marosi Kálmán, Marvitz Károly, Münz Károly, Papp Gyula, Rauscher József, Reisz Jenő, Rezső Sándor, Simlcsár Ferenc, Spitzer Vilmos, Supa József, Tóth János, Winkler István (Wodlaner), Bernhardt Lajos, Holcsik József, Lehoczky Oszkár, Neubauer András, Rauch Ármán, Strebl András, Szombathelyi István (Rigler), Bodányi István, Felámann Gyula (Réval és Salomon), Bellicsko Ignác, Welsz György (Berkaulits), Brezniczky József, Fleischmann Már, Frank Már, Terhes György (Üllögasság), Kaposz József, Miltzka József, Paulovits Ferenc, Branczky Gyula, Hanula Pál, Puchy József, Thurzó Gedek és Wolf Hugó (Turóczenmárton), Bauer János, Fekete János, Haradetzky János, Lampelmayer György, Lencse Antal, Pintér István (Nyitra), Engelhardt Aurél, Fáber Rezső, Haasz Uendel, László Bódog, Mados Sándor, Majtas István, Luszcsag Alfréd, Orbán Ferenc, Vadász György (Kassa), Soál István, Gánczöl István, Galóber József, Hötter Vilmos, Reich Vilmos, Perlecs Ferenc (Szabadka), Strébely Gusztáv, Szathmáry Gábor (Debrecen), László Rezső, Koudcsics Imre, Rheinthalor Antal, Reas István (Győr), Frléd Ignác, Grassmann Henrik, Istvánkai Gyula, Fetrő János, Reiner Dezsa, Schwarz Árpád, Timberger Samu, Tóth Lajos (Miskolc), Lengyel Sándor, Terhes Gyula (Kolozsvár), Bogdán Illés, Herber József (Temesvár), Breitner Miksa (Besztercebánya), Kaupy Jenő (Pestl könynyomda részvenytársaság), Kisfalusy Béla, Neutzel Jakob, Kisa Rezső, Révész Vilmos, Szeberényi Ferenc (Franklin-Műk), Balogh Kálmán, Dunay Ernő, Dobrik R. Mihály, Jaszszaky Sándor, Matlekaulits Tádor, Nagy József, Körschner Sándor (Pátria). — Meghalt: Berger Ármán (főnök). — Hátrolék miatt törlendők: Galóberger Zoltán, Roszl Ferenc, Reiner József, Schwarz Árpád, Wlener Ernő (Miskolc), Rajtal Miklós, Bódogh József, Barabás István, Berecz Sándor, Csala Lajos, Egrl Lajos, Erdődi Gyula, Farkas József, Hammer-schmidt Henrik, Isakó János, Kisa József, Kránzssauy Ferenc, Lefkovich Herman, Mosa Imre, Örmény Károly, Szabó Antal, Tatal Gyula, Török László (Kolozsvár), Berger Bernád, Heltz Béla, Holló János, Illin Izidor, Kozalnek Sándor, Keserő Sándor, Majthényi Gyula, Sturm Károly, Szabó Pál (Árad), Balózárd Károly, Ember Lajos, Erdőlyi Gábor, Erdőlyi István, Erdőlyi Károly, Horudth Lajos, Juridész János, Katona Gyula, Karszmáros Kálmán, Marvay Zoltán, Patkó Imre, Szabó József, Száll Sándor, Szállósy Jenő, Uincze János (Debrecen), Barabás

Bevétel.

Pénztári kimutatás az 1907. év július haváról.

Kiadás.

Áthozot a múlt hóról	5882	52	Az 1907-iki Évkönyv deficijte (922 tagg.)	1487	69		
10 db hitelszövetkezeti részlegy á 10 K	100	—	Szakiszkolónak veti különféle anyagokért	45	—		
Gutenberg-szobor-alap	421	05	A jul. 14-iki nyári mulatság beszklaódása	24	28		
Arc-Mihály-alap	532	25	Hózbér július hóra	10	—		
			Hornyósnazky-nyomdának egy mellékletét (Grafikai Szemle)	70	—		
Tagsági járulékokban befolyt:			Jókai-nyomdának egy mellékletét (Grafikai Szemle)	29	70		
Államnyomda	7	20	Berkovits-nyomdának egy mellékletét (Grafikai Szemle)	12	—		
Athenaeum	24	—	Keszler U.-nak egy mellékletét (Grafikai Szemle)	6	—		
Berkovits-nyomda	4	20	Ullmas motor-áramért (kiszérl. nyomda)	7	95		
Bróza Ottó	3	—	Különléte adminisztrációja a parló-klaódhelyben és vidéken	13	23	1785	85
Budapesti Hírlap	5	40					
Buschmann Ferenc	—	—					
Egyetemi nyomda	7	20					
Fővárosi nyomda	6	—					
Franklin	46	20					
Franklin-tűk	6	60					
Fried és Krakauer	4	20					
Gallitzenstein	4	80					
Gelléri és Székely	8	40					
Glabus	7	20					
Grafikai Intézet	5	40					
Hamburger és Birkholz	4	20					
Hornyósnazky	—	—					
Hungária	—	—					
Jókai-nyomda	5	40					
Károlyi György	1	80					
Kellner Ernő	1	20					
Kertész József	1	80					
Klein Ullmas	1	20					
Korvin testvérek	3	60					
Közsegi nyomda	3	60					
Légrády	12	60					
Lengyel Lipót	3	—					
Magyar Hírlap	6	—					
Markovits és Baral	3	60					
Márkus Samu	14	40					
Műv. menetlegy-nyomda	3	—					
Molnárak Lapja	4	80					
Nagy Sándor	7	80					
Orthon-nyomda	3	—					
Pallas	19	80					
Pannonia	1	80					
Pap és Schwarz	1	20					
Pátria	18	—					
Pénzünlézetli nyomda	3	60					
Pester Lloyd	10	80					
Pesti könyvnyomda r.-t.	49	20					
Posner K. L. és fia	3	—					
Radó Izor	2	40					
Révai és Salamon	3	60					
Rigler J. Ede	12	60					
Rózsa K. és neje	5	40					
Stephanzeum	14	40					
Székesfővárosi házli nyomda	12	60					
Szent-László-nyomda	1	80					
Uasuli Szövetség	2	40					
Üllőgasság-nyomda	23	40					
Wélez L. és F.	3	60					
Wodlaner Fülöp és fia	21	60					
Uldékról:							
Székesfehérvár 12.—, Kassa 20.40,							
Szombathely 28.80, Pécs 33.—, Nyitra							
3.60, Hódmezővásárhely 6.60, Turda-							
szentmárton 9.60, Szeged 8.40, Szab-							
odka 10.80, Debrecen 35.40, Gyoma-							
3.60, Nagybecskerek 15.—, Győr 15.—							
Miskolc 12.—, Kolozsvár 49.80, Temes-							
vár 33.60, Arad 18.60, Besztercebánya							
4.80, összesen a uldékról	321	—					
Egyesektől (részletezve a következó							
oldalon)	47	40					
	809	40					
Ebből 10 százalék a szakirodalmi alapra	80	04	720	36			
Szakirodalmi alap:							
Áthozot a múlt hóról	133	37					
10 százalék a főpénztárból	80	04					
Az 1907-iki Évkönyv beszbvevétele	2684	88					
1907-iki Évkönyv deficijtere a főpénztárból	1487	69					
	12042	16				12042	16

Ferenc, Vékony Sándor, Nyáry Gusztáv, Madarász János, Schrott József (Athenaeum), Adám Ferenc (Kellner E.), Gross Samu, Gyapjas János, Imre István, Kias István, Szendrey János, Ligeti István, Szabó Kálmán (lemerellen tartózkodások). — A há úgán 11 tiszteletbeli, 1368 rendes, összesen 1379 tag.

Körhelyiségünk augusztus 20-tól a Gutenberg-Otthonban (Sándor-tér 4. sz., a félemeleten; bejárat az épület Bérkocsis-utcai részén) van. Olvasó-terem, billard, sakk, dominó, szaklapok, folyóiratok állanak itt a tagok rendelkezésére. Hivatalos órák: vasárnap délelőtt 10-től 1-ig.

Tagsági járulékokban egyesektől befolyt (l. pénztári kimutatás): Schwarz Bernót 1.80, Demartalk Ferenc 3.60, Oltvány Gábor 2.40, Inölg Jenő 2.40, Hegedűs Péter 1.80, Madenaleder J. 3.—, András Lajos 3.—, Krausz Izidor 1.80, Márkus István 1.20, Berger D. Dezső 1.80, Peldi Gyula 1.80, Novitzky N. László 1.80, Siegfried József 1.80, Biroucz Döme 3.60, Garai Simon 1.20, Weinmann Adolf 0.60, Szabó István 0.60, Steinherz Miklós 0.60, Schwarz Ambrus 0.60, Gross Samu 0.60, Keszler Ulmas 0.60, Farkas Lajos 0.60, Wolf Antal 0.60, Wolf Sándor 0.60, Welaz Techehel 0.60, Bertán Ede 0.60, Keresztúri István 0.60, Trombitás László 0.60, Fleischmann Andor 0.60, Uisy Imre 0.60, Eckstein Adolf 0.60, Landmann Sándor 0.60, Frankl Gyula 0.60, Walter Lajos 0.60, Feekő Gyula 0.60, Abraham Leó 0.60, Greiner Simon 0.60, Horváth Alajos 0.60, összesen 47.40 korona.

Pályázat a Grafikai Szemle műmellékleteire.

A Könyvnyomdászok Szakköre udasztmánya 1907 március 12-én tartott ülésében elhatározta, hogy pályázatot hirdet a Grafikai Szemle 1907-iki műmellékleteire. A pályázati feltételek a következők:

A udasztmány elhatározta, hogy a Grafikai Szemle 1907-iki mellékletel közül a legjobbnak talált ötöt díjazza, még pedig ketőt harminc-harminc, háromat pedig husz-husz koronával. A harminc-koronás pályadíjak egyike főúrral, másika pedig vidéki szaktársnak adandó ki. A husz-koronás díjakra vonatkozólag nincs ilyen irányú korlátozás. Az öt pályadíjon kívül kiosztásra kerül azonban öt ellismerő oklevél is, szintén minden korlátozás nélkül. Mind a díjakra és ellismerő oklevelekre nézve a döntés az 1908. évi január havii udasztmányi ülésnek tartatik fenn.

A Főúrral Nyári Színházba és a Úrraligetli Színházba 25—50% o-kal mérsékelt jegyekre jogosító utalványok kaphatók a pénztárostól (VIII, Sándor-tér 4. sz., III. emelet 5), valamint a Hungária-túrdőbe szóló kedvezményes jegyutalványok is. A színházjegyekre szóló utalványok ára darabonként 4, a túrdőjegyekre szólóké pedig 2 fillér.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű konklúdiudítást, úgy az abba való be-, mint kilépést haladéktalanul adják tudtúl a Kör pénztárosának (lakik: VIII, Sándor-tér 4. szám alatti), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

Szerkesztők Tanay József és Novák László. Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest U, Hald-utca 7 (telefon 36—02). Nyomatott a Pesti Könyvnyomda R.-T. által. Előfizetési ár: egész évre 4 kor., fél évre 2 kor. Egyes szám ára 40 fill.

A Grafikai Szemle hirdetéseinek szabott árai:

a) Egész oldalnyi hirdetés:	egy évre	240.—	kor.
" "	fél évre	130.—	"
" "	negyed évre	70.—	"
" "	egyszeri közlés	30.—	"
b) Fél oldalnyi hirdetés:	egész évre	130.—	"
" "	fél évre	70.—	"
" "	negyed évre	40.—	"
" "	egyszeri közlés	20.—	"
c) Negyed oldalnyi hirdetés:	egész évre	70.—	"
" "	fél évre	40.—	"
" "	negyed évre	25.—	"
" "	egyszeri közlés	13.—	"
d) Nyolcad oldalnyi hirdetés:	egész évre	40.—	"
" "	fél évre	25.—	"
" "	negyed évre	15.—	"
" "	egyszeri közlés	8.—	"

Az apró hirdetések ára az első közléskor petit soronként 40 fillér; minden további közlés ötven százalékkal olcsóbb.

Kner Izidor gyomai könnyunyomdász keres egy elsőrendű akcidens-szedőt,

ki folyó munkát is tartozik szedni. Heti fizetés 40 korona, nyolc és fél órai munkaidő mellett. Csak jobb erők ajánlkozzanak, mert csak ilyeneknek tartós a kondíció!

SCHÖNTAG GYULA

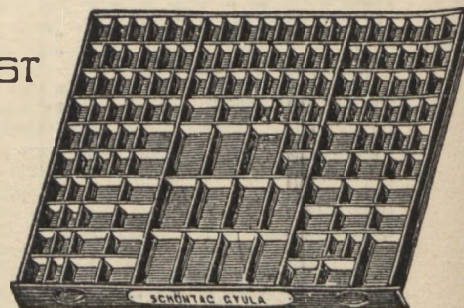
szakasztalos

BUDAPEST

VI, Váci-körút 51.

Kis antikvaszekrény 6 K 40 f.
Nagy szekrények 8 K 40 f.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

! Nagy díj !

KAST & ELINGER

GRS 6. m. b. H. 1870

világhírű gyártmányai a világon a legmagasabb díjjal lettek kitüntetve. — Főiskolák: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban.

Képviselő Ausztria-Magyarországon részére:

Carmine Hugó
Budapest, Bécs, Prága.

A magyar állam nyomdászattör- ténelmi térképe

Tervezte és magyarázó szövegét írta:
 FIRTINGER KÁROLY.

Ára helyben 60 fillér, vidékre 70 fillér.
 Az Évkönyv megrendelői féláron kapják.

Eladó

könyynyomda és könyvkötészet!

Egy alföldi, 30 000 lakossal bíró rendezett tanácsú városban jól felszerelt könyynyomda s teljesen berendezett könyvkötészet egy harmincadik évfolyamában levő heti lap kiadói jogával együtt nagyon jutányosan azonnal eladó.

A felszerelés a következőkből áll:

I. Gépek és könyvkötészeti berendezés:

egy 75 : 95 cm. nyomásterületű gyorsajtó teljesen jó karban,
 egy 25 : 40 cm. nyomásterületű amerikai taposó-gép,
 egy 25 : 35 cm. nyomásterületű Boston-gép, teljesen új, még nem volt használatva,
 egy 40 : 60 cm. nagyságú komplet tömöntő-készülék az összes hozzá tartozó felszereléssel, gyaluval sib., teljesen új, még nem volt használatva,
 egy 50 cm. széles perforáló gép teljesen jó állapotban,
 egy 60 cm. vágásnagyságú kerek papírvágó gép, két kessel, kifűző karban tartva,
 a könyvkötészetéhez szükséges összes szerszámok.

II. Betűk és nyomdai berendezés:

Körülbelül 30 métermázsza, legnagyobb részben alig használt (még fényes) kenyér- (könyv-) és címbeütő 140 szekrényben, modern körzetek, díszek és új rézlénidák. Legújabb metszésű címbeütők. Az egész betűanyag stílszerűen van összeválogatva, úgy hogy bármily igénynek megfelelő nyomtatványok állíthatók elő úgy az akcióds, mint a kompressz és táblázatos munkákban.

Venni szándékozók szíveskedjenek dr. Brünauer Jenő járszberényi ügyvédhez fordulni.

MAGYAR NYOMDÁSZOK ÉVKÖNYVE

Szerkeszti: NOVÁK LÁSZLÓ

KIADJA A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

1907

HUSZONKETTEDIK ÉVFOLYAM

Karácsonykor jelent meg igen díszes kiállításban. Terjedelme mintegy 10 iv, műmellékleteinek száma 45. Kiállítás és tartalom dolgában fölülmúlja az eddigi köteteket. — Ára 3 kor., postán küldve 3 kor. 30 fillér. Megrendelhető a Könyvnyomdászok Szakköre pénztárosánál: Bozsik István szaktársnál, Budapest VIII, Sándor-tér 4. szám.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Súlyom-utca 13.

Kurzweil János és Társa egyesítve: Berger & Wirth

lipcsei festékgyárosokkal. — Budapest IX, Márton-utca 19 (telefon 56-64).

Első magyar könyv- és könyomdai festék-
és hengeranyag-gyár.

FIÓK-GYÁRAK: BERLIN, BARMEN, FLORENC, LONDON,
NEW-YORK, PÁRIS, SZENTPÉTERVÁR.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- s mindenféle színes festékek, kencék, bronzok a grafikai iparágak részére. Henger-öntő műhely lapos és körforgó gépekhez. Olcsóbb és jobb a házi öntésnél. Patent, Victoria és Bianca hengeranyag kockázott és sima táblákban. Szedővasak igazítható feszítővel, szabadalm. saját találmány, 47.004. és 53.406. számú osztrák-magyar szabad. Számos helyen kitéüntetve.

Városi iroda: Budapest U, Fulich-utca 7 (telefon: 76-44).

Legrégibb
gyorssajtó-
gyár
a hírodalom-
han.

Magyar gyorssajtó-gyár

Kaiser L. Fiai

Budapest, VIII. ker., József-utca 56. szám.

Legrégibb
gyorssajtó-
gyár
a hírodalom-
han.

TELEFON:
54-48.

Egyszerű gyorssajtók vasuti szerkezettel, 2 és 4 hengerrel. Egyszerű gyorssajtók körbenforgással, 2 és 4 hengerrel. Kromó- és autotípiagépek front-kirakóval vagy a nélkül. Rotációs és két szint nyomó gépek. Gyorsan futó "Rapid". Meglepő munkaképesség: óránként 1800 példány minden megerőltetés nélkül. A legtökéletesebb festékdörzsölés. Erős és szilárd szerkezet. Könnyű és pontos járás. Maszatolás kizárva.

CHECK-CONTO:
9164.

!! Mindenki, mielőtt gépet venne, saját érdekében kérjen ajánlatot !!

Megjelent

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. sz.), valamint Bozsik J. szakköri pénztárosnál (Budapest, Sándor tér 4. vagy Vármegye-utca 11. szám, Franklin-fiók) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905—1906-iki szaktanfolyamainak értesítője. ◊

Szerkesztették: Tanay József és Novák László.

220 oldal, sok szedés- és egyéb példával. A szakjukban fejlődni óhajtó szaktársak nélkülözhetetlen kézi könyve. Rövid és azért tömör összefoglalásban ismerteti a szaktanfolyamokon előadott tanítási anyagot.

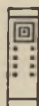
Ara 1 korona. Vidékre 1 korona 10 fillér.

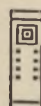
BERTHOLD H., BERLIN SW

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰÖNTŐDE RÉSZV.-TÁRS.

Fiókok: Wien, Szt. Pétervár, Moszkva és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet és betűujdonságokból, rézléniákból, vignettákból és a t. o. Legnagyobb választék orosz betűkből. o Teljes nyomdai berendezések gépekkel és segédeszközökkel. o Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

Pusztafi R. és társa, Budapest V, Lipótkörút 17
a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak.

Lanston-Monotype

a világ legjobb betűöntő- és szedőgépe.

Magyarországon és Ausztria területén eladja és működésben bemutatja

Alapítottott
1878. évben.

Carminé Hugó
teljes nyomdaberendezések gyára

Alapítottott
1878. évben.

Budapest VI,
Király-utca 26.

Wien VII,
Burggasse 90.

Prag II,
Dittrichgasse 1968.

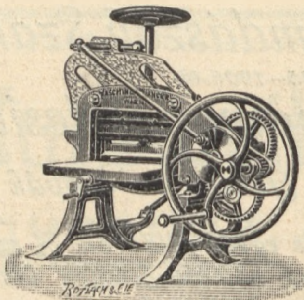
Nyomda-festékek, kencék és
hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarti és feuer-
bachji gyáraiból.

Fiókgváarak: New-Yorkban,
Berlinben és Chicagóban.

A párisi kiállításon grand
prix-vel és két aranyéremmel,
továbbá a st.-louisi kiállítá-
son nagy díjjal lett kitüntetve.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —

Silberer A., Budapest, Dob-u. 53.

ORMOS GUSZTÁV UTÓDAI
KÖNIG ÉS BAYER

— fotocinkográfiai műintézete —

Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

KLISÉK mindennemű képes nyomtatványokhoz a legjobb kivitelben.

AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.

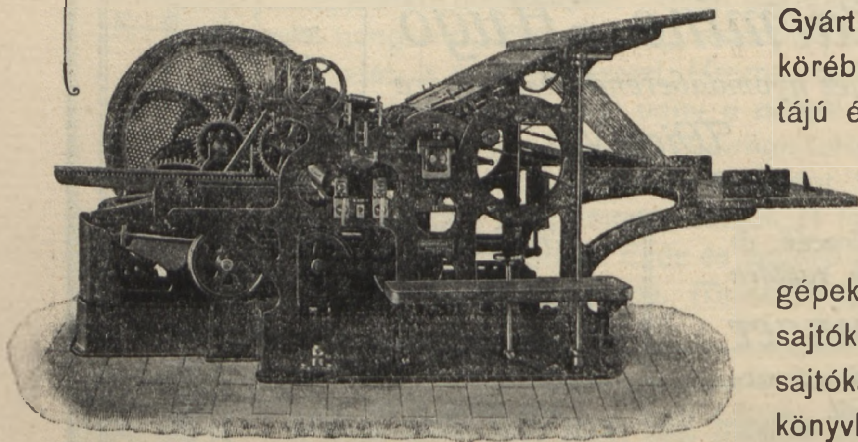
≡ **FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡**

— Házonkívüli felvételek. —

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

==== Budapesten. ====

Gyárt a sokszorosító ipar körébe vágó mindenféle fajtájú és nagyságú gépet, és pedig: könyvnyomdai gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, könyomdai gyorsajtókat s könyomdai kézi-sajtókat, valamint különféle könyvkötő-gépeket.

Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtó vasutas járattal és 2 felső hengerrel.

Pestli könyvnyomda-részvénytársaság (U, Hold-ultra 7)

KOBLINGER GYULA

Fotokemigráfiai Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készít

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzé-
kek, hirdetések részére. Tervek
fotolitográfiailag sokszorosít-
tatanak. ♣♣♣♣♣♣♣♣

TELEFON 14—61.

Állapított 1892.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

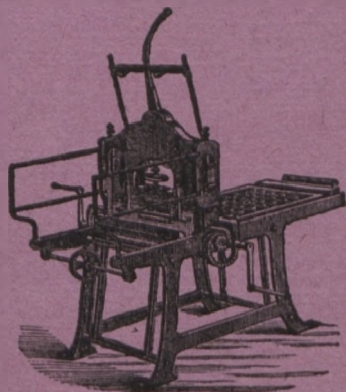
VI, Gyár-utca 62. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

„Krause“ emeltyűs könyomó-kézisajtó.

Saját szerkesztésű legújabb sajtónk, egészen vasból, ruganyos nyomással és a taliga visszamenetelét könnyítő szerkezettel.

Szállítási díjtól és vámtól mentesen
Ausztria bármelyik vasúti állomására.

Ha a megrendelésben a földkeret
küldése nincs világosan kikötve: a
□ nélkül szállítjuk a sajtókat. □

A sajtó távirati megjelölése		No	A taliga		A sajtó ára	
földkerettel	földkeret nélkül		széles- sége	hosszú- sága	föld- kerettel	földkeret nélkül
			a kő számára			
Mariage	Marialite	MN	45	55	700.—	735.—
Magdalena . . .	Magazijn	MP	55	65	795.—	850.—
Magdolum . . .	Magenader . . .	MPa	55	70	815.—	870.—
Maximilian . . .	Maximianus . .	MQ	60	80	905.—	955.—
Moriche	Moriolis	MR	65	90	950.—	1010.—
Methusalem . .	Metileno	MS	75	95	1100.—	1160.—
Methule	Metrisch	MSa	75	100	1110.—	1170.—
Melchior	Meldois	MT	80	100	1145.—	1210.—
Melchiades . . .	Meldung	MTa	80	110	1165.—	1230.—
Mumie	Mulvio	MU	85	125	1250.—	1315.—
Mummerei . . .	Mummolus . . .	MV	95	140	1370.—	1435.—
Myscole	Myself	MX	110	150	1670.—	1750.—

Az árakban befigyeltatik a kerékvédő ára is.

Bővebb fölvilágosítást ad: KAUFMANN
GYULA, Budapest VII, Kertész-utca 37.

KARL KRAUSE, LEIPZIG.

Bélyegző-metszés.
Mechanikai műhely.
Galvanoplasztika.

Ólomzár-gyártás.
Tömöntöde.
Rézlénia-gyártás.

Első magy. betűöntöde

☐ részvény-társaság ☐

Budapest VI, Desseffy-utca 32. sz.

Telefonszám 23—70.

Dús raktárt tart folytonosan magyar, német,
tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből,

körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,
továbbá a legkülönbélebb ékítményekből és
egyéb nyomdai felszerelvényekből. Egész
nyomdai berendezések jutányos árban és

☐ gyorsan fogatosítatnak. ☐

ÚJDONSÁG!

ÚJDONSÁG!

Egyetemes tabella-alapzat

Czettel és Bendtner szabadalma.

